

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

130 de ani de la revoluția de la 1848

În cartea de aur a istoriei

Revoluția de la 1848 a îmbrățișat națiunea română, a răscolț-o, i-a dat prilejul de a-și arăta măsura forței și direcției ei și i-a dat totodată ocazia de a se afirma pe plan european. Făcându-și din acel timp nemămurit în amănunțite ridicare la luptă a poporului, revoluția a avut, în același timp, un caracter organizat. Steagurile de luptă au fost ridicate, dar cei ce s-au strâns în jurul lor au înțeles să slujească acelasi idealuri și să acționeze în direcția realizării unui program. Acesta a avut succesive concretizări într-o țară sau în alta, însă un unic fir roșu leagă aceste documente ale revoluției și cu ajutorul lor putem reconstitui ceea ce a fost programul revoluției române din 1848. Petiția-proclamație de la Iași din martie 1848, petiția națională de la Blaj, „Orîntințele noastre pentru reformarea patriei” întocmite de un grup de revoluționari moldoveni la Brașov, proclamația și programul de la Islaz ori „Dorințele partidei naționale în Moldova” redactate de Mihail Kogălniceanu în august 1848, la Cernăuți, nu sînt decît manifestări ale unui unic flux revoluționar, existînd, de altfel, între ele corelări și indelurabile relații. Aceleasi probleme fundamentale reapar firesc în aceste documente în formulări asemănătoare, uneori și identice, desi, totodată, se remarcă treptata îmbunătățire, amănunțite și clarificări a punctelor de vedere ale revoluționarilor în confruntarea lor cu procesul de evoluție înșiși și cu necesitățile impuse de evoluția acestuia. De asemenea, acest program-rezultat este indisolubil legat de revoluția europeană și de programele ei de acțiune și numeroasele stipulări ale programului revoluționar pasoptist al românilor se pot conțuza articolelor programelor revoluționare de atunci, în măsura în care problemele cu care se răseau confrunții revoluționarii erau identice cu cele ce sîntu în alte țări.

Programul revoluționar unitar al revoluționarilor pasoptisti, destinat tuturor popoarelor, a fost determinat de condițiile obiective interne, de necesitățile societății românești, care trebuia să se desprindă din tiparele perimatei orînduirii feudale și să intre pe deplin în acelea ale unei vieti moderne. Programul reflecta marile probleme ale națiunii: unitatea, independența, modernizarea. Definitivă pîrgnat de Kogălniceanu drept „cheie de boltă” sau drept „cunună” a reformelor ce se preconiza a se înfăptui, unitatea statală a Moldovei și Țării Românești, dar și, într-o perspectivă dorită cit de apropiată, a întregului teritoriu național, a constituit firesc unul din obiectivele dominante ale revoluției, desi considerate de oportunitate externă au conștrins, uneori, la formulări critice sau eliptice. Dar este evident că România viitoare, vișată de Bălcescu și de toți cei ce sîndeau ca el, trebuia să fie patria românilor de pretîndenți. În egală măsură, independența statală și rînduitor în gîndurile pasoptistilor, desi și în această privință aceleasi motive de oportunitate externă au conștrins la formulări retinute. Confuzia voită între autonomie și independență, pe care o făceau revoluționarii, este semnificativă.

Dar condiția prealabilă a unificării și a cuceririi neștrîmării, a afirmării libere a națiunii, era înlăturarea sechelelor feudalismului, era eliminarea relațiilor feudale, care opreau națiunea în dezvoltarea ei firească. Vorbînd despre aceste teluri ale revoluției, un comisar de proabagandă arăta că „duhul luminării a strălucit în toate părțile Europei” în Franța cea mîscată — Bălcescu vorbea de „nația cea mare!” — în „Germania cea plină de filozofie”, în „sora noastră Italia”, pretîndîndu-se la ridicîndu-se la luptă pentru a cîștiga „o sîntă Constituție”. „Asemenea, conchidea el, s-a sculat și s-a luptat și România, scumpa noastră Romînie”, deoarece „duhul de slobozenie”, care a strălucit în toți popoșii Europei a strălucit și în inima poporului român”. De altfel, revoluționarii români, subliniînd indirect corelarea lor ideologică unu proces mai larg în ceea ce privea înstrăinarea unor rînduiri considerate ca programul lor sîrmise admirația popoarelor „civilizate” și că el corespundea necesității unei înzestrări „cu instituții analoge cu epoha noastră”.

Desfîntarea privilegiilor și rangurilor, rezolvarea problemei agrare, de a cărei „dezlegare” după îndrituța pîrere a lui Bălcescu depindeau „nu numai viitorul Țării Românești ci a toată Romîniemi”, organizarea unei administrații moderne, instituirea responsabilității ministeriale, ca și ocrotirea instanțelor judiciare de ingerințe administrative, o lege electorală care să asigure ca Adunarea să fie „compusă de reprezentanți ai tuturor sîrurilor soșietății”, reorganizarea armatei pe baze naționale și crearea gîrzi naționale, repartizarea mai justă a sarcinilor fiscale, constituirea unor baze puternice culturale naționale indesebi prin dezvoltarea învățămîntului — „instrucția egală și întinsă pentru tot românul de amîndouă sexele”, se scria în programul de la Islaz — și măsuri în vederea restructurării istorice transilvane, nu puteau să rămîna izolate de aceste evenimente nu numai din Transilvania ci și din Moldova și Țara Românească, unitatea complexă a celor trei țări devenind de multă vreme o stare de constituție colectivă în sinul comunității sășesti; istoria li învătate pe sasi veacuri de-a rîndul să gîndească oarecum „românește”, adică să fie conștienți că soarta lor depindea din ce în ce mai decisiv de aceea a economiei în ansamblu ei, menită — să asigure semieturii noi ei dezvoltării, istă ceea ce se preconiza în programul revoluționar pentru modernizarea societății din țările române.

Confundîndu-se cu însăși ideea de revoluție, programul revoluționar era socotit sacru, inviolabil. Cînd se negocia astfel cu Soliman Pașa, foșia revoluționarii „Poporul suveran” era de acord să se facă unele concesii, dar „numai sub condiție că Constituția va rămîne inviolabilă”.

Dan Berindei

Continuare în pag. a 9-a

„Bălcescu” — gravură de Iulian Olariu

Fireasca solidaritate

Ampla miscare revoluționară din cele trei țări românești Moldova, Țara Românească și Transilvania, urmarea în anul 1848 cu precădere o eliberare a țării națională cit și socială a popoare-subjugate de cele două mari imperii (Austria și Turcia), eliberarea aceasta urmînd a fi continuată și încununată cu unirea politică, adică într-un singur stat național, a acestor trei țări locuite de români. Prin telurile ei programatice, dar mai ales prin modul de acționare în vederea transunerii lor, această revoluție poartă trăsăturile specifice categoriei istorice de revoluție burghezo-democratică, ceea ce înseamnă că ea era condusă de exponenții și reprezentanții burgheziei, păstrată asadar voit în limitele de manifestare și revendicare ale acestor sîruri sociale, chiar dacă programul depășea cu mult limitele acestea fiind în ultimă instanță cu adevărat democratic, adică vizînd și cuprînzînd înlăturarea unor idealuri ale masei populare.

Se înțelege că sasi transilvani, ca parte componentă și integrată a comunității alcătuită ce se întîmpla și se înfăptuia în mediul românesc.

Adolf Brumberger

Continuare în pag. a 8-a

Un dor fără sațiu

Voluntul de poezii Un dor fără sațiu de Emil Botta, apărut în 1976 într-un tiraj de 2350 de exemplare, a reapărut de curînd în 6200 de exemplare, fără specificarea editurii a doua, deci ca o continuare de tiraj, probabil la cererea generală și pe drept cuvînt, căci este un volum excepțional, unul din cele mai bune din ultimii ani, să zicem de la Hanibala de Eugen Jhebeleanu (1973) încoaice.

Al. Pîru

Continuare în pag. a 8-a

„Scrisoare de Iancu”

Cu adevărat tulburătoare, prin tragismul pe care-l emană cum și, probabil, prin noile revelații pe care n-o să întîrzie să ni le confirme istoricii, este scrisoarea XXXII din editia Copărităi mai anii trecuți de către Iosif Pervain și Ioan Chinderiș. Noi nu se șfîm a o asimila literaturii așa cum au fost și de fapt și sint scrisorile lui Ion Ghica.

Înainte de a încerca o detaliere a acestei epistole — care nu este altceva, am zice astăzi, decît un raport-anchetă — să mai spunem două lucruri. Mai întîi că istoricul Silviu Dragomir nu o cunoștea de vreme ce nu se folosește de ea în capitolul X, Umbra, a magistrației sale monografii închinată Craului Munților și, în al doilea rînd, că variantele scrisorii, așa cum remarcă editorii, demostrează că Papiu voia s-o scapă chiar de atunci din cercul intim de interes și s-o publice sau, poziția noastră, s-o încorporeze, fragmentar, în Istoria romînilor din Dacia Superioară.

„Dorții” a ști de Iancu”. Așa începe Papiu, adresîndu-se lui Bărnutu și Laurian care se aflau la Iași, după sfîrșitul dramatic al revoluției transilvane din 1848. „E greu lucru a vă spune cu un cuvînt, două, în ce stare se află Iancu”, adaugă, îndată, expeditorul, încheînd repede introducerea primei părți (scrisoarea a fost trimisă în trei prize, chiar și din asta putîndu-se specula structura ei literară).

Ne aflăm în primăvara anului 1853, după ce Iancu refuzase să-și dezarmeze ostrea, după ce refuzase medaliile împăratului, după ce fusese arestat și dus la Alba Iulia, iar apoi judecat, formal, la Sibiu și eliberat etc. și cînd deja

Corpusul marilor valori

În opera de valorificare a mostenirii noastre literare, scriitorii patruzeciescilor optului ocupă un loc, poate la fel de însemnat cu marii clasici, formînd un obiect de studiu nu o dată pasionant, pentru că operele lui I. Hellade-Rădulescu, Grigore Alexandrescu, Cezar Bolliac, C. Negruzzi, M. Kogălniceanu, V. Alecsandri, Alecu Russo, N. Bălcescu, I. Ghica și C.A. Rosetti. S-au pu-

Al. Săndulescu

Continuare în pag. a 6-a

Idealul solemn al unității naționale și independenței

Revoluția română de la 1848 reprezintă un eveniment de importanță crucială în istoria poporului român. Ea se deslășește pe planul confrunțării de clasă scîntî-o explozie vițuroasă a energiei revoluționare a masei populare. Lupta împotriva orînduirii feudale și asupririi naționale este de altfel mobilul principal al numeroaselor frămîntări și acțiuni social-politice și în deceniile anterioare anului 1848. Niciodată însă înainte de această revoluție, mișcarea antifeudală și de eliberare națională în care au fost implicați români n-a avut un scop atît de bine definit și o coeziune atît de strînsă. Ceea ce a dat unitate numeroaselor tendințe particulare întințate de diferite categorii sociale, încheîndu-le într-o puternică forță revoluționară, au fost obiectivele luptei antifeudale și de eliberare națională, precis formulate în programe speciale de acțiune. Acestea reflectau într-o măsură necesitățile de dezvoltare ale fiecărei pășuri și clase sociale antrenate în revoluție, precum și dezideratele fundamentale de proabire a națiunii române.

Principalul mobil care a provocat evenimentele revoluționare l-a constituit necesitatea lichidării structurilor social-economice anacronice. La jumătatea secolului al XIX-lea, societatea românească era paralizată de persistența privilegiilor feudale, dar mai ales de starea de dependență în care se afla majoritatea covîrșitoare a poporului român: țărănimea jogașă în Transilvania și aceea cîlcășă în Moldova și Țara Românească. Ea era supusă în favoarea clasei feudale la rentă în muncă, în produse și în bani. Tot țărănimea dependentă era principala sursă de aprovizionare a vișteriei statului feudal. Menținerea breslelor în Transilvania și a corporațiilor în Moldova și Țara Românească, prin intermediul cărora mestegurarii și negustorii — elemente ale burgheziei în ascensiune — erau împovărați cu numeroase îndatoriri față de statul feudal, constituia o altă frînă în calea progresului.

Contribuînd decisiv la triumful revoluției, masele țărănești mai ales acționau pentru eliberarea de orice servitute feudală. În Moldova, țărănimea demonstra printr-o serie de revolte locale din lunile iulie și august vointa ei de

Apostol Stan

Continuare în pag. a 9-a

Partidului

La tine vin aceia ce-și adapă
Nestinsa sete de un trai mai drept,
Acei ce minuesc mașini și sapă,
Știîndu-te neceruat înlept
Pe drumul vieții fără șovăială
Ce-adoce-n țară noua rînduială.

În veacul tău trecut de jumătate
Tu temeli ai pus pentru milenii.
Sînt trepte peste trepte înălțate
Iar fiii plini de har ai Cosînzienii
Ce pași de-o leghe ai făcut cu steagul
Tău ridicat să-nsemne erei pragul!

Spre comunism l către-nălțimi răsună
Din piepturi de bătrîni și tineri glasul
Și de-s sudori pe frunți, e voie bună
În inimile ce-și îndreaptă pasul
Acolo unde visuri, încă planuri,
Deslășuie năvalnice elanuri.

Și-n cîntec ta toți poartă cite-o floare,
Garofală, liliac ori flori de ceapă
Din mine-n adăncuri chemătoare,
Să-și amintescă de străbuna vatră,
La vadul dunărean și la Carpați,
Cu toți, de orice grai, în muncă frați.

Iar nișii de anii mulți la tine-n oaste,
Cu gîndul la cei duși, la cei ce vin,
Dar mai urcînd ne-nfrîmți abrupte coaste,
Cu crezu-ntr-eg, cu sufletul în semîn,
Noi îi aducem plețele crînte,
Și dragoste de țară cit un munte!

Mihai Beniuc

Dintotdeauna, pentru totdeauna

hotărîrea Comitetului Politic Executiv al Comitetului Central cu privire la vizitele oficiale de prietenie ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, în fruntea unei delegații de partid și de stat, în unele țări din Asia, a dat expresie sentimentelor unanime ale comunistilor, ale oamenilor muncii din România socialistă față de rezultatele deosebite de rodnice, față de amplele perspective ale colaborării dintre partidul și țara noastră și partidele și țările frățești din îndepărtata Asie.

Extinderea constințelii politice și culturale dincolo de limitele particulariste ale frunțarilor continentale constituie o trăsătură a frămîntului secol XX. Un mare scriitor francez, adînc implicat în mișcările revoluționare din prima jumătate de veac, afirma că secolul nostru este caracterizat printr-o mai limpede conștiență a identității naționale, deodată cu descoperirea uriașului potențial uman și intelectual din țările cu tradiție milenară ale Asiei. Era vorba de recunoșterea unei realități fundamentale, capabilă să îmbogățească etana umanității și să adauge o nouă splendoare și adîncime mozaicului spiritual al planetei. Realitatea umană presupune construirea unei noi constințențe, bazată pe respectul reciproc și pe colaborarea în spiritul egalității cu toată țărînta lumii, explorarea potențialului economic și cultural al fiecărui popor și promovarea relațiilor menite să conducă la realizarea unui interes mutual, al păcii și prosperității tuturor popoarelor. Căldă primire făcută sîlilor poporului român, sentimentele de prietenie la adresa președintelui Nicolae Ceaușescu, reprezintă recunoșterea pe care popoarele frățești din Republica Populară Chineză, Republica Populară Democrată Coreeană, Republica Socialistă Vietnam, Republica Democrată Populară Laos și Kamuchia Democrată au exprimat-o la adresa politici constructive a partidului nostru, a spiritului de independență și respect față de celelate popoare, care stă la baza întregii acțiuni istorice a poporului român.

Comitetul Politic Executiv a apreciat activitatea prodigioasă a tovarășului Nicolae Ceaușescu privind extinderea relațiilor României cu toate statele, fără deosebire de orînduire socială, și participarea României la diviziunea internațională a muncii, la schimbul mondial de valori, a relevant totodată importanța convorbirilor avute în timpul escalorilor din Iran și India, cu Șahinsahul Mohammad Reza Pahlavi Aryamehr și primul ministru al Republicii India, Morarji Desai.

Aprobarea unanimă a rezultatelor noii solți de pace și prietenie a poporului român acordă o deosebită expresivitate manifestărilor prilejuite de aniversarea împlinirii a 130 de ani de la Revoluția burghezo-democratică din 1848 și a trei decenii de la naționalizarea principalilor mijloace de producție. Poporul suveran este creatorul politicii sale, este promotorul idealurilor de veacuri ale prieteniei și înfrățirii cu toți oamenii muncii de pretîndenți. Revoluția socialistă reprezintă etapa supremă a unui proces istoric ce reflectă cele mai fundamentale idealuri ale realității practice a realizării justiției sociale. Numai atunci cînd poporul este de fapt stăpînit, atunci cînd birghiile vieții economice și sociale se află în minile sale ferme, idealul de independență și de egalitate devine formă de viață și rezultatul energicilor sale istorice. Un asemenea moment trăim astăzi în România, patria noastră veșnică, dintodeună și pentru totdeauna, pe care luptăm cu toți să o facem mai mîndră mai frumoasă și mai demnă între țările lumii.

Luceafărul

colocvile „Luceafărului” **ideile** **revoluții** **pașoptiste**

„Revoluția de la 1848 a fost una din paginile cele mai mișcătoare ale acestei epoci, dovadă prin spiritul de jertfă al maselor, al celor mai buni fii ai țării, voința de libertate a poporului român. Luptând pentru eliberarea de sub dominația marilor puteri cotoptoare, poporul român a fost, în același timp, animat de spiritul frăției cu alte popoare, de prietenie și solidaritate cu naționalitățile conlocuitoare”.

Ideologia literară

Înainte de abordarea chestiunii impuse de subiectul propus, ne vom îngădui să observăm mai general, privind epoca patruzeciștilor-ului românesc. Există, după opinia noastră, o foarte frecventă și puternică prejudecată, după care această epocă ar echivala cu începutul literaturii române, fiind un fel de act de naștere al ei. Numeroși cercetători specializați în această perioadă nu văd altfel lucrurile, insistând pe ideea pionieratului literaturii pașoptiste, a faptului că protagoniștii ei sînt precursori, deschizători de drumuri, incertori etc. Mentalitatea aceasta se explică și prin unele sugestii extrase din exegeze sintetice scrise de personalități eminente care par a acredita această convingere. **Artă prozatorilor români (1841)** a lui Tudor Vianu începe cu Eliade Rădulescu, lăsând a se înțelege că pînă aci n-ar exista o proză

Pompiliu Marcea

Biblioteca proiectelor deschise

Unul din semnele distinctive ale literaturii române este marea ei număr de proiecte eşuate. Nu există aproape scriitor important la care să nu găsim vaste proiecte născute, scrieri în care lucrul n-a fost dus pînă la capăt. Stolnicul Cantacuzino proiectează o istorie românească de mare amplitudine care nu depășește însă perioada năvălirilor. Cartea n-a mai fost terminată. Ion Budiadeanu nu este descoperit de ultimii cercetători ca un autor de grandioase planuri de mari tentative, unele abia început, unele realizate parțial, multe rămase în manuscris fără sursa luminii tiparului. Ion Heliade Rădulescu este un tip autor de vaste proiecte neduse decât răcoși la bun sfârșit. Dacă mai adăugăm și numele lui D. P. Hășdeu care crea întotdeauna proiecte grandioase, dar de la care nu au rămas decît unele lucrări isprăvite întîmîr impresia de bibliotecă a proiectelor eşuate. Se pare că un destin specific scriitorului român urmărește pe cei mai importanți creatori de limbă română. Literatura lui Mihail Eminescu nu conține și susține această afirmație. Opera lui cunoscută, intrată în circulație este cu mult mai mică față de cea rămasă pînă nu de mult în manuscris. S-a spus că manuscrisele ar înfățișa un alt Eminescu, deosebit cu mult de primul. Fapt este că și cauzele marelui poet fost de proiecte, că în manuscrisele lui se află cîrmăle unor poezii ample, a unor drame neduse pînă la capăt, a unor mari epocii din care manuscrisele ne transmit abia cîteva fragmente. Opera autumă a lui Eminescu a fost, de aceea, comparată, cu un continent scufundat din care la noi au ajuns numai vîrfurile, un arhipelag de insule răzbite la suprafața apei sub care dormitează antologiile lui proiecte. S-ar putea zice că aceste tentative sînt mai ales ale epocii romantice, că ele vin cu precădere dintr-o perioadă literară generoasă prin idei și inițiative. Dar lucrurile nu stau astfel. Și după ce epoca romantică și-a consumat avînturile, scriitorii români continuă să construiască dimensiuni mari fără a-și putea împlini proiectele. G. Cosbuc e dintre aceștia. El concepe seria de poeme care să dea o mare epopee în versuri din care la noi au ajuns abia cîteva părți independente. Semnificativ e două poezii a carierei lui literare e închinată traducerii din limbi străine a unor lucrări de factură epopeică. Chiar mai aproape de noi, Liviu Rebreanu concepea un roman de inspirație populară folclorică avînd drept personaje principale pe Păcală și pe Tîndăla, lucrare rămasă la stadiul de cîrmă. Și ori de cite ori intrăm în laboratorul

Lidia Nancuinschi: Pe colinele Feleacului - 1848

NICOLAE CEAUȘESCU

Nicolae Bălcescu proiectează mereu și mereu este obligat s-o ia de la capăt. Sfințenia acestei figuri vine tocmai din indiferența la eșec. Suferit arzător, el începea din nou cu aceeași forță, cu același patos, cu aceeași luciditate. Personalitatea lui Nicolae Bălcescu s-a afirmat și s-a cristalizat printr-o continuă sfidare a eșecului. Cea mai sumară trecere în revistă a biografiei lui este o listă de eșecuri depășite. Să le vedem. La 1838 Nicolae Bălcescu intră în oștire cu gradul de luncer. El se vrea nu numai militar dar și învățător al soldaților. Este primul lui proiect eșuat. În 1840, în urma unei participări periferice la un complot descoperit, e condamnat la 3 ani de detenție. Este cel de al doilea eșec. Test înalt de vreme din detenție plănuiește să devină profesor la Academia Mihăileană. Nu reușește. Dar nu dezarmează. Încearcă să editeze, prin proiect de natură literară, o **Bibliotecă militară** împreună cu Tell. Dar nici acest proiect nu la înfrîntă. Alături de Ghica și Tell, N. Bălcescu purtă la cale societatea secretă **Frăția**. Un proiect care prinde viață dar care se va sfîrși tot cu un eșec. În 1848 proiectează, începe și duce la bun sfârșit studiul despre **Puterea armată și arta militară de a întemeia Principatul Valahiei pînă acum**. Un plan neșuat. Succesul lucrării e mare. Alt proiect neșuat: al unei societăți de istorie pe care N. Bălcescu o scoate cu August Treboniu Laurian: **Magazin istoric pentru Dacia (1845-1846)**. Călătorește în Moldova și Transilvania, cunoaște la Minjina pe cîțiva din viitorii oameni politici ai 1848-ului românesc, pleacă peste hotare. E greu de presupus că aceste călătorii și mai ales călătoria în județ hotare sînt fără scop, cu alte cuvinte că ele n-ar fi urmarea unor proiecte, dar biografia face din acest punct de vedere. La Paris, N. Bălcescu nu se dezice. El întocmește alte proiecte. Participă aici la constituirea societății studenților români. Alt proiect e intenționat să scrie împreună cu Mihail Kogălniceanu un dicționar al personalităților românești din toate țările și toate vremurile. Nici acest proiect nu s-a realizat. Vin apoi la rînd alte eșecuri. Proiectează o declanșare mai grabită a revoluției românești. E pus în mare dificultate de odată românii, înfrîntă, alt proiect, să meargă în Transilvania pe cîmpia de la Blaj. Și acest proiect eșuează. După declanșarea revoluției toate încercările, proiectele de radicalizare revoluționară a mișcării se izbește de mari adversități. Nicolae proiectează și proiectele esuate și cu eșecul. Tot acum proiectează o gazetă zinică **Naționalul** care rămîne doar un proiect. Propune, și are desigur din nou un plan de împotriva armată față de forțele externe care veneau să sufoca revoluția. Alt eșec.

Naufraugul revoluției de la 1848 în Muntenia nu-i demobilizează pe N. Bălcescu. El vede revoluția ca o mișcare a românilor de pretutindeni și concepe un proiect nou. O revoluție care să fie a românilor de pretutindeni. Urmează mari tentative și mari eșecuri. Înfrîntă, alt proiect, să scrie împreună cu August Treboniu Laurian: **Magazin istoric pentru Dacia (1845-1846)**. Călătorește în Moldova și Transilvania, cunoaște la Minjina pe cîțiva din viitorii oameni politici ai 1848-ului românesc, pleacă peste hotare. E greu de presupus că aceste călătorii și mai ales călătoria în județ hotare sînt fără scop, cu alte cuvinte că ele n-ar fi urmarea unor proiecte, dar biografia face din acest punct de vedere. La Paris, N. Bălcescu nu se dezice. El întocmește alte proiecte. Participă aici la constituirea societății studenților români. Alt proiect e intenționat să scrie împreună cu Mihail Kogălniceanu un dicționar al personalităților românești din toate țările și toate vremurile. Nici acest proiect nu s-a realizat. Vin apoi la rînd alte eșecuri. Proiectează o declanșare mai grabită a revoluției românești. E pus în mare dificultate de odată românii, înfrîntă, alt proiect, să meargă în Transilvania pe cîmpia de la Blaj. Și acest proiect eșuează. După declanșarea revoluției toate încercările, proiectele de radicalizare revoluționară a mișcării se izbește de mari adversități. Nicolae proiectează și proiectele esuate și cu eșecul. Tot acum proiectează o gazetă zinică **Naționalul** care rămîne doar un proiect. Propune, și are desigur din nou un plan de împotriva armată față de forțele externe care veneau să sufoca revoluția. Alt eșec.

Naufraugul revoluției de la 1848 în Muntenia nu-i demobilizează pe N. Bălcescu. El vede revoluția ca o mișcare a românilor de pretutindeni și concepe un proiect nou. O revoluție care să fie a românilor de pretutindeni. Urmează mari tentative și mari eșecuri. Înfrîntă, alt proiect, să scrie împreună cu August Treboniu Laurian: **Magazin istoric pentru Dacia (1845-1846)**. Călătorește în Moldova și Transilvania, cunoaște la Minjina pe cîțiva din viitorii oameni politici ai 1848-ului românesc, pleacă peste hotare. E greu de presupus că aceste călătorii și mai ales călătoria în județ hotare sînt fără scop, cu alte cuvinte că ele n-ar fi urmarea unor proiecte, dar biografia face din acest punct de vedere. La Paris, N. Bălcescu nu se dezice. El întocmește alte proiecte. Participă aici la constituirea societății studenților români. Alt proiect e intenționat să scrie împreună cu Mihail Kogălniceanu un dicționar al personalităților românești din toate țările și toate vremurile. Nici acest proiect nu s-a realizat. Vin apoi la rînd alte eșecuri. Proiectează o declanșare mai grabită a revoluției românești. E pus în mare dificultate de odată românii, înfrîntă, alt proiect, să meargă în Transilvania pe cîmpia de la Blaj. Și acest proiect eșuează. După declanșarea revoluției toate încercările, proiectele de radicalizare revoluționară a mișcării se izbește de mari adversități. Nicolae proiectează și proiectele esuate și cu eșecul. Tot acum proiectează o gazetă zinică **Naționalul** care rămîne doar un proiect. Propune, și are desigur din nou un plan de împotriva armată față de forțele externe care veneau să sufoca revoluția. Alt eșec.

Chiar atunci cînd eșecurile îl provoacă o stare de saletate, omul nu se modifică. El modifică doar nivelele de existență. N. Bălcescu a fost un deosebit de optimist. Înfrîntă, alt proiect, să scrie împreună cu August Treboniu Laurian: **Magazin istoric pentru Dacia (1845-1846)**. Călătorește în Moldova și Transilvania, cunoaște la Minjina pe cîțiva din viitorii oameni politici ai 1848-ului românesc, pleacă peste hotare. E greu de presupus că aceste călătorii și mai ales călătoria în județ hotare sînt fără scop, cu alte cuvinte că ele n-ar fi urmarea unor proiecte, dar biografia face din acest punct de vedere. La Paris, N. Bălcescu nu se dezice. El întocmește alte proiecte. Participă aici la constituirea societății studenților români. Alt proiect e intenționat să scrie împreună cu Mihail Kogălniceanu un dicționar al personalităților românești din toate țările și toate vremurile. Nici acest proiect nu s-a realizat. Vin apoi la rînd alte eșecuri. Proiectează o declanșare mai grabită a revoluției românești. E pus în mare dificultate de odată românii, înfrîntă, alt proiect, să meargă în Transilvania pe cîmpia de la Blaj. Și acest proiect eșuează. După declanșarea revoluției toate încercările, proiectele de radicalizare revoluționară a mișcării se izbește de mari adversități. Nicolae proiectează și proiectele esuate și cu eșecul. Tot acum proiectează o gazetă zinică **Naționalul** care rămîne doar un proiect. Propune, și are desigur din nou un plan de împotriva armată față de forțele externe care veneau să sufoca revoluția. Alt eșec.

M. Ungheanu

Prezența vie a patriei

deschizător de drumuri în multe direcții ale culturii românești, „muncă de capul de piatră” cum îl numește Eminescu în „Epigonii”, Ion Eliade Rădulescu a impresionat în primul rînd prin amploarea preocupărilor sale, prin prezența spre universal și totalitate. Literatura,

filozofia, istoria, filologia, învățămîntul sînt toate domenii în care personalitatea sa complexă, gîndirea și talentul său efervescent își găsește ilustrarea contribuind din plin la întemeierea și afirmarea literaturii și spiritului pașoptist. Multiplicile ipostaze ale operei sale îi se adaugă, ca un capitol substăntial demn de tot interesul, corespondența sa. Multe din punctele controversabile ale gîndirii sale social-politice, multe din ideile, atitudinile și gesturile care au stîrnit între contemporani reacții uneori pripite, exterioare, sînt puse în cu totul altă lumină în urma lecturii epistolarului ce relevă, în afară de varietatea sa, spiritul umanist al unui mare patriot. Un umanist dar nu din specie renaștivistă ci din aceea mesianic-revoluționară ce caracterizează generația de la 1848, ale cărei idealuri sînt unitatea națională și realizarea independenței și neînfrîntării țării.

Singularul oracum prin diversitatea preocupărilor și vastitatea dimensiunilor proiectelor pînă la utopie, Eliade este însă profund solidar cu generația sa în ceea ce privește idealurile patriotice și revoluționare, chiar dacă formele exterioare diferă, ceea ce a dus uneori la o izolare artificială a marelui spirit. Rar se pot întîlni documente umane mai elocvente în care sentimentul și ideea de patrie să impregneze direct sau subiacent aproape fiecare gînd, fiecare scrisoare. Aflat în exil după înfrîngerea revoluției, Eliade simte cu și mai acută percepție prezența țării. Iată un fragment din scrisoarea către I.D. Negulici (iulie 20/1 august 1849 Paris): „Frăte Negulici, fratule Zoosima și Russo, dacă mă iubii cum vă știu și vă iubesc, vă rog arătați-mi acele semn de dragoste toți. Scrieți-mi cum vă scriu, frate întru numele căci frății care am avut de la mama i-au luat Dumnezeu” și mama ca să-mi dea, n-a simțit atîtea dureri la naștere cît a simțit și simte mama voastră patrie ca să ne înfrățescă și să ne dea fiecarea atîtea frăți. Durerile patriei ne-au înfrînt...”

Înaltă idee umanitară, prietenia, dragostea față de semen îmbrătată haina patriotismului pașoptist: **ideea unității naționale**. În altă parte acest imperativ capătă o formulare tranșant politică, subliniind necesitatea unirii tuturor revoluționarilor români împotriva pericolului ce amenință țara. „Un cîmp sîntem toți, și altu înțelegem, căci mai le-au trecut seara / Sînt greci este singurul punct comun între scriitor și generația sa; în contră, așa putea spune că ideile sale sînt trecute prin baia comună a gîndirii pașoptiste: „Eu ca scriitor nu pot să am nici un rău, nici patimă, câtă să n-ai (să povestesc) (n.m.) literaturile așa cum le știu și cum stau documentele de față”, spune Eliade într-o scrisoare către Georgehe Magheru (1851, mai 8/20, veritabil, unic tratat de morală și etică profesională. Frazele sînt aproape identice cu cele din „Introducere” **Daciei Herte** a lui Mihail Kogălniceanu din 1840: „Critica noastră va fi nepărtinitoare, vom critica curtea, iar nu persoana. Vrajmași ai arbitrarului nu vom fi arbitri în judecările noastre literare. Iubitori ai păcii, nu vom primi nici în foaia noastră discuții ce ar putea să se schimbe în vrajbe”. Alădată se adresează compatrioților săi (cître emigranții români internați la Brusa, 1849, iulie 20/1 august) nu ca organizator și conducător al revoluționarilor ci în calitate de patriot, de român: „Eram hotă-

Petre Bedivan: „Avram Iancu”

riți, v-am scris cite trei, să nu ne mai amestecăm în nimic ca capi sau coade, decît numai ca români”.

Un alt grup de scrieri, mai puțin spectaculoase dar impresionate prin nuditatea faptelor, sînt semnificative pentru activitatea pînă de privațiuni și dificultăți a omului politic, activitate pusă în slujba idealurilor de unitate și independență a țării. Sînt notate cheștulele, considerabile avînd în vedere și starea materială precară a exilatului, și eforturile pentru publicarea scrierilor și memoriilor politice menite a face cunoscute marilor puteri situația românească, soliciți „popoarele de gîndire” ale poeziei lui Eliade Rădulescu este mai densă, problematică mai variată (de la importanța ideii și evenimentelor pe care le-am amintit pînă la lucrurile intime), dar, în ansamblu, ea conturează portretul interior al unei personalități de excepție, al unui patriot luminat prezent în focul marilor încercări istorice pe care le-a străbătut țara sa.

Paul Dugneanu

Poeta vates

aria tematică a acestui fervent poet pașoptist a părut definitiv fixată prin evocarea lui Eminescu din Epigonii, „Boliac cînta iobagii s-a lui lanțuri de aramă”, trimiterile **Muncitorul**, monolog al unui țărăn înlîntat în urma răscăleii. Cu toate acestea, personalitatea și opera acestui înaintat depășesc clasificările prestabilite, intrucît, contopind ca și Bălcescu elanul revoluționar cu obsesia cuvîntului ardent, Boliac intră la 17 ani ca voluntar în Straja pămînteană. Cîrind, emul al lui Ion Câmpineanu, devine membru al Societății revoluționare, revoluționare ale vremii (**Frăția**), **Asociația literară**), vornic al Capitalei cu misiunea de a antrena tabacii la revoluția din 1848, pentru ca apoi, exilat pe Dunăre și editor de publicații patriotice la Paris, să apară în ipostaza de pînzan înfocat al Unirii și apărător al iobagilor în filele publicațiilor din țară, de el inițiată ca „**Buciumul**”, **Trompeta Carpaților**, justificînd prin toate acestea elogul unui țărăn ardelean, „**Aurora Română**”) de a fi fost „cel mai mare român al epocii de la 1830”. Pe de o parte, în viața sa și în contribuția la generația culturală românească modernă, i-a determinat ca și pe Ion Heliade-Rădulescu, să îmbrățișeze domenii de o varietate ce ne apare astăzi derutantă: arheologia, prin care urmărea să cerceteze, spre amuzamentul nedrept al lui Alexandru Dobrescu, vestigiile de temple solare dacice în Bucuri, întinți verificate astăzi, istoria, în careבורה aceeași epocă glorioasă, ziaristica militantă în sprijinul Revoluției, Unirii și, desigur, în modul propriu acestei generații, protecția poezia.

În acest din urmă domeniu, al creației litera-

re propriu-zise, temperamentul impetuos dar și conștientul estetic european motivează situația entuziasată a lui Boliac de partea romantismului generos, militant, de un umanitarism înrudit cu acela al lui Victor Hugo și cu socialismul utopic al lui Saint-Simon, pașoptiști clădind nevoia unei poezii care să fie „filozofică, socială, umană și politică” (Articolul **Poezia**, manifestul nostru romantic, apărut în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, 1846, îi aparține lui Cezar Boliac în egală măsură).

Asa se face că, mult mai diversă decît ne-ars lăsa versul citat din Epigonii s-o credem, poezia lui Boliac încorporează o mare bogăție generică. „Sfînt mister”, ce deside vocatitatea filistinului burghez prin versul aforistic „sărac este bogatul cu sacii lui de bani”, (**Idealul și pozitivul**). Același Poeta vates „Preusit martir de ceruri adevărul a cînta” (**La maior Voinescu II**) va lua apărarea vîduvei împovărate de „sase copii” care contemplantă prefîgurînd tabloul din **Împărat și proleat**, petrecerea bogățiilor: „Ferestrele-nodote ce crapă de lumină / Si vesela-vă umbră, rîzînd, dulce, lină / Săltînd în bucurii” (**Carnavalul**). Monologul iobăgului urgisit (**Muncitorul**, **Căscatul**) imaginea epică ale mizeriei și împlîirii (**Sila**), destinul amar al robilor țigani (**Fata de boier și fata de țigan**, **Țiganul vindut**) temă umanitară și în egală măsură romantică, frecventă și la Vasile Alexandri, conturează într-adevăr muza pro-

testată a poetului pașoptist, secundată de publicistica sa militantă. În sfîrșit, evenimentul Unirii, punte dintre Dacia și idealul României moderne, întregite generează versuri ca „desceapăt-ii”. **România orgoliului străbun** (**La Românie**, 1856) marcate de stilul retoric al romantismului, prezente în egală măsură atît la Grigore Alexandrescu, Vasile Alexandri, cit și la foarte tîrziu Eminescu. Dar tribunul anul 1848, Boliac este totodată vizionarul romantic ce evocă universul montan, cu forme gotice, al vechii Dacii din versuri inspirate despre **Palatul mîlăriei din virștele urșilor** populate de amintirea eroilor: „Pe-acea tirias ai Daciei cei crude / Săgeata otrăvită vîrlează din mal în mal, / Pe-acea umbra lui Zamolx ce s-a-nude / Pe-acea încura calul vizușu Decobes”. **O dimineață pe Caraiman**. Mai puțin cunoscut ne apare în ceea din anul Boliac în ipostaza de poet al grandiosului montan (**O dimineață pe Caraiman**, **Ermitul**, **Schiul**, **Cugelare I** și **Cugelare II**), precedînd și în acest sens viziunile eminesciene. Avînd privilegiul de a contempla stihile în grandioarea lor violență și teribilă, cînd brazil devin „cetați”, vîntul „tună”, iar furtuna izbește în „cremeni”, poetul evocă procesiunea sîhăștrilor într-o muzică gravă ce anunță Strigoii, poemul eminescian din 1876: „Orbit de bătrînețe, săbîți de-al ruzii jug / Se leagă în toalege, căci mai le-au trecut seara; / Sînt greci ca și pămîntul și galbeni ca și țeara / Ce luminează groapa de morți fără coșciug”. (**Schiul**). Premisă a titanismului romantic, universul montan stimulează în egală măsură meditația filozofică. Misterul cunoașterii, „un caos de-nunțare”, soliciți „popoarele de gîndire” ale poeziei lui; în alt poem gîndul devine vîntul, străbate „al timpului noian”, pînă întrebările etern-terne despre sensul destinului uman, trecut și prezent, viață și moarte. Cu un zbor puternic al imaginației, Boliac atinge astfel acru marilor eminesciene. În universul naturii grandioase el are viziunea generațiilor care se succed „ca unde de valuri”, și chiar intuiția unui obscur simbur vital aproape de vîntul lui Schopenhauer intrucît are a străbate regimurile „trecînd pînă la om”.

Departate de a fi un poet ocazional, Cezar Boliac ilustrează printr-o vocație de mare altitudine lirică, epoca romantismului nostru pașoptist.

Elena Tacciu

Fata nevăzută a astrului

pasoptismul a avut nonconformiști săi de talie — și nu este de mirare: orice mișcare mai amplă de gîndire ca și orice scoală literară prezintă lumii o față oficială, rapid oficializată, ușor oficializată de istorie, față pe care începe s-o compună ea însăși. Imaginea diurnă presupune însă pe cea nocturnă, în orice creație de adîncime. Posterității i s-a impus varianta oficială a pasoptismului: elan liberal incendiar, militantism și abnegație, poezie declamatorie transformată în artă cu sens național. Le alcătura acestei imagini transmise cu perseverență didactică prin timp, au contribuit majoritatea pasoptiștilor — în mod inegal, dar armonios. Construcțiile parțiale ale fiecăruia s-au putut finalmente constitui într-un col al hazardului aproape programat: din avînturile cosmice ale lui Heliade, transformate după Revoluția în mesianism; din verbul înaripat al lui Bălcescu, interesant prin el însuși, dar și prin „scoala retorică” pe care a creat-o aproape involuntar (I. Voinescu II, frații Golești, Dimitrie Brătianu etc.); din magia folclorului, preluat drept mit tutelat de C. Negruzzi și exemplificat de V. Alexandri în cunoscuta culegere — din toate acestea s-a realizat cu relativă ușurință portretul-robot al pasoptismului mediu, afirmativ și energic. Firesc, acest topos combativ a devenit în cele din urmă triumfător, odată cu Unirea și formarea României moderne. Iar acoasă efigie a sfîrșit prin a deveni imaginea istorică a pasoptismului.

Numitorul comun al aluviunilor eterogene intrate în combinație rămîne încă de stabil: oricare ar fi fost deosebirile de educație, temperament și stil între Alexandri, Bălcescu sau Boliac, ele se estompară la căldura unui credo în ultimă instanță comun, credo-ul afirmării **naționale**, al încrederei. O întreagă exegeză pasoptistă inteligentă a stabilit aceste adevăruri în ultimii ani. S-a observat poate mai puțin o altă explicație posibilă pentru unitatea surprinzătoare a frontului pașoptist: ne gîndim la ideolo-

mircea stăncel

● A venit un bărbat tânăr; avea un braț de caiete mari, și-a întregat de mine. Când l-am văzut cu atâtă materie m-am neliniștit în aceste vremi în care producția de versuri devine un meșteșug...
● Și de-așezămenea ajută la diagnostic în marele infern al științei psihiatricei. Omul care m-a întregat de mine avea chipul bine odihnit, arăta impecabil ca formă publică și-n deplină cunoștință de sine...
● Și de-așezămenea dovedea oarecare bronș, propriu bărbatului la altitudine; și de-așezămenea în aventura ideilor...
● Mi-a pus pe masă unul din caietele lui mari. Pe cele două etichete bine dactilografiate și bine lipite stă scris: MIRCEA STĂNCEL: Cămasă de sare.
● După obiceiul nostru de lucru l-am rugat să aleagă vreo zece poezii la care ține mai mult. M-a refuzat zicându-mi să citesc de la prima până la a zecea poezie. N-a intrat în jocul prin care eu încerc zicându-mi să discernăm și țărâța de autor.
● Am citit și-am însemnat de la prima până la a zecea poezie.
● Am citit zece, am mai însemnat zece.
● Și încă zece și iar zece, pe toate șaptezeci de poemele. Numai a șaptezeci și una nu s-a lipit, nu palpa, nu bătea a viață.
● Am tras-o furios afară din marea caie.
● Mărturisesc azi că nu mi s-a mai întâmplat în lunga mea muncă de redactor să citesc cu plăcere, interes și folos, 70 de pagini cu autorul de față.
● Lată o carte, lată un autor. Un transilvan cu țărâni cu sate și cu magica gresie de-așezuț coasele.
● Da, dar piatra nu lucrează asupra armelor de răscăală, agitație socială.
● Se-aude și Blaga, desigur, dar cine mai poate veni de peste munți fără să nu se fi odihnit o noapte în timpul Marelui De Acolo?
● Acesta e un semn de trănicie.

Asa cum v-am povestit mai sus s-a întâmplat venirea în literatura noastră a poetului MIRCEA STĂNCEL, care este precum a venit, gata de imbarcare. Nu mai are nevoie de exercițiu și conștient din partea oamenilor. Numai din partea timpului ce va fi, nu știu nici noi — nici cu noi nici cu alții ce va fi! Asa cum v-am povestit — vi l-am recomandat pe mlaie de curând ventului nostru coleg, MIRCEA STĂNCEL.

Ion Gheorghe

Nerv de strigăt

Nelinștea ta liniște imi dă,
Tîmbră ta sint luminat,
Ți-ai uitat făptura în oglindă
De multe frumusețe oglinda s-a crăpat.
Pe cioburile acelea m-ncreștinez, rîmin,
Mă gîrețesc cu rîmile ușoare,
Te-nțipim cu-n coșit de fin
Pe lingă riuri de răcoare.

În jur sînt numai înul, îia,
Sînt boarea ce-ai putea s-o lași,
Îți vine cuvintele melancolia
Și vine numai foșnetul din pași.

Printre stele-i zgomot de ființe,
Se bănuiește liniște de lut.
Tu unde ești, prin ce semne
Sau poate răsturnat te-ai făcut.

Clara Davidescu: „Generații”

Poem

Deodată ele-mi sparseră ușa
Cu umeri lor albi
Cu sîinii lor ridicăți, sănătoși.

Țîndări o făcut-o
Și au venit la mine prin spîrtură,

Ce seară fusese aceea,
Dimineața aveam maci în cuvinte,
Ce dimineața cu ușa aceea spartă
Prin care cînta aerul.
Ușa aceea spartă de sîni
Și de șolduri...
Ce stele frumoase se născuseră-n ușă
Doamne
Ce stele de sîni și de șolduri.

Am lăsat ușa aceea, spartă,
Multă vreme
Îmi plăcea sîinii, șoldurile, umerii...
Aerul cînta prin spîrtură.

E liniște-n cătun și mai în jos

E liniște-n cătun și mai în jos,
Fîntîna-i răsturnată vara,
Boii sînt un mit frumos,
De ei mi-aduc aminte primăvara.

Vin păsări de argilă, mă ating ușor,
Stele au miros de ființe.
Țărâni-s bătuți în cuie pe ogor
De aripi mari ieșite din semnețe.

Cum intri în cătun sîinii liie, ispite,
Lubita crîului am vrea să fim.
Finu-i o carte cu iubite
Pe care-n tinerțe-o răsfoim.

Spre cătune singele m-ndeamnă,
Hanurile intră în castani.
Cobor în pînii lungi de toamnă
Și beau doar L. abre de țărâni.

Țărâni

Țărâni aduc ziua din stele mai jos,
Răstoarnă umbre-n ape la amiază,
Bat coasa-n cîmpul lunecos
Să rămîna trupul verii tucos.

Nimic nu-i poate tulbura în mers,
Ceata-i cuprinde pe la spate.
Țărâni cumpără lumină din univers
Și le aduc cu umărul în sate.

Au pasul sub zăpezi onotimp,
Din plînsul lor se naște zărea, rîul.
Țărâni coboară primăvara-n cîmp
Și rămîn acolo pînă se coace grîul.

Nu ești, nu te cheamă

Medeea

Nu ești, nu te cheamă Medeea,
Valuri de finuri te-arată,
Te-ai pus în genunchi și de-aceia
Lumina e azi mai curată.

Verba o știți precum cheia,
Ca numai ție ție-o dată.
Te-ai pus în genunchi și de-aceia
Pe lanuri îngeri s-arată.

În somn și în mine eroi,
În ochi un pictor ție-o mura.
În seara aceea de mai
Ascultă cum naște pădurea.

Septembrie-i aprins și e cu noi

Septembrie-i aprins și e cu noi,
Poamele cu culoarea plină.
Sămînța-i aruncată prin arbori înapoi
De inima țărânelui diamantină.

Ceru-i stors de holde, riu
Curg semnețele-n cuvînt,
Cad spițele în cercuri mari de griu
Și roata prinde gustul de pămînt.

Luna-i ciob pe zare, strîmb,
Lasă-n sate fecioare de lumină,
Soarele se pierde-n boabe de porumb
Și luminează iarna cu raze de țîmă.

Tovarășul meu

Aducem în singe hotărâre,
Se-mbogățeste cuvîntul; cârările, podul...
Te ogor acest deschis, roditor
Sint tovarăș cu țărânu, cu rodul.

Se-nchină curcubeul ochilor săi,
Ceru din ochi să-i halesc.
Cu lumina alături mă aflund în cliă,
Coasa sună prin ierburii înalte.

Păzit de griu de nimeni nu mă tem,
Stelele ne lasă albastre impresii,
Din osia finului mîrșime scoatem
Cu tovarășul meu cu briul de gresii.

viorel știrbu

în cetatea muntilor

În cancelaria vastă, dar austeră, ca orice birou cazan, fie el și al celui mai mare comandant de oști — și Puchner nu era cel mai mare comandant de oști — generalul-comandant cugeta.

Nu la destinele imperiului, ci la ce gîndea cel de la Curtea, nici la implicațiile și specificul politic al războiului, nici la cuvintele lui Bariț, „Fericii făcători de pace”, cuvinte ce-și exprima pe Bariț, dar nu erau scrise de el, ci de Sfînta Evanghelie. Ce-ar fi dacă s-ar folosi de biserică pentru a-i tempera pe români? Sigur, cu toată micimea sa intelectuală, Puchner înțelega atîta, că biserica nu putea cere enoriașilor să se lase omorîți, chiar dacă biserica nu se conducea după legea talionului, ci a lui Iisus. Ne-mai vorbind că el se putea adresa bisericii catolice, doar, nu și celei ortodoxe, iar numai o mică parte a transilvănenilor trecuseră la catolicism, cei mulți rămăseseră ortodocși... Cum îl chema pe preotul sau călugărul acela ortodox venit din Tara Românească în perioada în care se făceau eforturi pentru a-i catoliciza pe români? Cum?... Nu-și mai amintea numele, dar țîca că mulțimea îl urma că pe un adăvătură. Cristea, că împăratul însuși trebuise să se alieze nîtel în fata lui, că trimiterea lui din Muntenia în Transilvania era un indicu al constituției naționalității românilor... De fapt aici era nodul problemei și Puchner nu înțelega deici foarte puțin din chestiunea rotundă, dar înțelega înțelegăse nici acel „Memoria al poporului român din Transilvania”, adoptat la 28 septembrie la Blaj de către cei adunați acolo, în care se cerea parlamentului austriac să recunoască drepturile, inclusiv a „frăților din Principatele Dunărene”, într-o uniune liberă de popoare, sub conducerea Austriei. Adică o cerere de largă autonomie internă, sub suzeranitate habsburgică, cerere ce, desigur, nu era dezagreabilă Austriei, dar imperiul era prea slab pentru a da dovadă de o putere ce nu o mai avea. În plus, politica austriei se gîndea cu îngrijorare la perspectiva politică a formării României. Va accepta ea la nesfîrșit suzeranitatea habsburgică? Greu de crezut. Bîndcă românii, uniți, reprezentau, ca popor, o entitate mai mare, românii, ca națiune, numărău mai multe milioane de oameni decît Austria propriu-zisă... La acestea vor fi reflectat politicienii imperiului, însă, pe el, pe Puchner, problema nu-l preocupase decît în măsura în care eforturile sale de a rețea ambițiile naționale erau sau nu încununată de succes. Era singura misiune pe care o lua cu adevărat în serios. Părea chiar că se gîndea de asta decît de mersul războiului. Ce-i drept, pînă la eșecul de la Huedin, balanța inclinase net în favoarea imperiului. Și încă o bucată de vreme Puchner nu realiză însemnătatea eșecului de la Huedin.

Puchner știa, totuși, ce voia. Lăsa un manifest ostentativ în fața românilor, acuzînd-o în tîrînire a unei atmosfere de cruzime. Iar cînd Bărnuț îi atrase atenția, în numele comitetului, că acuzația era neîntemeiată, înșirînd toate crimele comise de unguri și de secui, Puchner credea că-i va descumpăni pe liderul român argumentîndu-i...
— Românii sînt protejați de Viena, prin marele Curtea, înzîndu-și bratul ocrotitor peste Transilvania și-a luat și răspunderea atenuării durității războiului civil. Românii ar fi pacete bine dacă n-ar dezamăgi Austria etnicizată...
— Românii n-au avut nicodată primii, răpesc Bărnuț, supărat. Îi dorea condiția umilitoare a conaționalilor săi față de Curtea. Nu imbecilitatea generalului îl ustura, ci faptul că ea reprezenta, fie și în acest chip, atitudinea de an-sambulu a Vienei. Rîdîndu-se aproape imediat după cele spuse, Bărnuț dînd spre lesie. Din ușă îi zise lui Puchner, pînă oarecare sarcasm în amărăciunea sa: Oricum, domnule general, de vreme ce ne cereți recunoașterea întregii națiuni române, înseamnă că o recunoașteți!
Puchner vru să răspundă cu o recunoașterea nimic — decît manifestul dat de el atesta concluzia lui Bărnuț — însă frunțasă revoluționar trînti ușa, hotărît să nu se mai adreseze generalului. O va mai face, desigur, din acel moment comitetul își întîli legăturile directe cu parlamentul austriac, dîndu-și seama că Puchner nu pune suflet nici pentru românii și nici pentru a respecta instrucțiunile formale ale Vienei.
Într-o asemenea atmosferă nimeri Iancu la Sibiu. Comitetul făcea eforturi să împiedice adunarea pusă la cale de generalul-comandant prin mijlocirea bisericii și să organizeze una singură, la 28 decembrie, reuniune pe toți românii și, reafirmînd principiile exprimate în 15 mai, la Blaj. Pînă descumpănit, Iancu se ducea la Bărnuț, cum enervat și vîrbindu-i acestuia repetat și decepționat:
— Domnule Vicepreședinte, nu cu adunări se mai poate face față situației create!
Bărnuț, mîngîindu-și barba cu gesturi în aparență calme — doar tremurul degetelor trăda starea reală de spirit, numai că Iancu nu observă tremurul degetelor — și privindu-l cu ochii săi liniștiți, luminoși și pătrunzători totodată, nu

se isăa antrenat de temperamentul iute al tineretii, pentru că nu putea.

— Domnule Bărnuț, înfrîngerea de la Huedin îi va costa scump pe austriei, continuă Iancu, interpretînd greșit tăcerea vicepreședintelui.
— Știu, zise, încet și îngîndurat celălalt. Apoi, cu greutate: din nefericire nu numai pe austriei îi va costa. Ci și pe noi, și pe unguri, pînă la urmă. Pe noi, fiindcă ne vom bate singuri... Pe unguri, pentru că austriei vor părăsi la nevoi Transilvania, dar vor reveni... și-i vor înfrînge, căci ungurii vor fi oștii de război de uzură ce-i vor duce cu noi...
Iancu își ieșea foarte greu din fire, însă și minia îl trecea greu. De data asta se potoli, înțelegînd că Bărnuț nu-i era ostil și pricepea exact sensul evoluției evenimentelor viitoare. Totuși tînarul avocat era trist, deși nu descu-

prost politician, dar de ce nu ar fi un general iscusit, capabil să redrezeze situația? Șofii războiului sint echimbatori... Asta o știți dumneata, mai bine ca mine, chiar. Doar ai pornit victorios campania și ai strîng-o print-o înfrîngere. Cine ar fi crezut? Nici dumneata nu ai crezut-o, nici noi, nici austriei, nici, poate, ungurii...

Iancu vru să-i zugrăvească tabloul crîncenului război civil, se răzgîndi însă, temîndu-se ca nu cumva Bărnuț să interpreteze greșit, adică să se simtă suspectat de necunoașterea realității, și mai ales de perceperea amplexării problemei. La urma urmelor, poate că și comitetul avea în dreptățile lui. Doar el decise formarea celor 15 legiuni militare românești în scopul avînzării lor în bătălie și, concomitent, ducea și el bătălia ce i se potrivea, aceea diplomatică.

— Eu mă voi pregăti în munții noștri, zise Iancu, și vă previn că nu peste mult timp, în toată Transilvania acela va fi singurul loc unde românii vor ține sus steagul războiului libertății lor... Aven nevoie însă de armament și de rezerve alimentare. Munții noștri, știți bine, nu sint prea bogăți în alimente... Atunci nu se poate minca... ar ca să țesu cu el din blocadă și să cumpere cele necesare asediaților, va fi greu. Lanțul se va strînge tare...
— Și astfel, mai devreme decît voise, Bărnuț se văzu constrîns să revină la sentimente mai bune față de Puchner. Trebuia să-și mijlocească lui Iancu înțelegerea cu generalul-comandant pentru a-i expune situația militară pe larg, precum și să formuleze — și să obțină — cele necesare războiului în munți sau, mai exact, să reziste asediaților la care vor fi supuși. Termenul era puțin schimbător, Puchner înțelega importanța strategică a înfrîngerii de la Huedin și devenise mai conciliant cu românii. Avea nevoie de soldați: fie ea și o oaste țărănească, o armată în plus nu putea decît să fie utilă imperiului! În sfîrșit, răceala comitetului față de el îl pușese în gardă, deoarece trimisii acestuia, la Viena, mai exact pe lingă parlamentul din Kremzire, transmiteau vești îmbucurătoare... Și parlamentul și succesorul lui Ferdinand, Francisc Iosif, promiteau punerea în aplicare și respectarea noii constituții. Deci nu era de dorit să înțîndă prea mult coarda...
La data de 23 decembrie îl primi pe Avram Iancu și la vederea sa se creă, poate, prima — dar și ultima — breșă în prejudecățile sale. Tribului zvelt și emanînd prospețime, tînerete și încredere în viitor, îl obliga să-și reconsidere în parte părerea despre românii și maturii politicieni. Cu asemenea oameni nu se putea trata superficial. Ce-i drept, puteai fi trasi pe soară, dar nu prea tare, căci era riscant pentru el în împrejurările nou create.

Lîndu-l de brat patern, deși ceva fals degaja bătrînul Puchner, generalul-comandant îl chestiona cu gîrînire:
— Cum credeți voi că armata imperiului ar putea fi înfrîntă?
— Armata imperiului a și fost înfrîntă, exultă Iancu, smulgîndu-se de lingă moșneagul acela față de care nu nutrea prea mare respect. Era adevărat că și el, Iancu, acțiunea sub impulsul unei prejudecăți. Avertizat de Bărnuț, prefectul vedea în Puchner un aliat incapabil de fidelitate, incapabil, prin urmare, să aprecieze el însuși fidelitatea celor ce-l slujeau pe cîmpul de luptă.

— Războiul nu s-a sfîrșit, reveni Puchner, zîmbînd printre zbrîcîturile mari ale feței sale, germanice totuși.
Iancu ofiă, exasperat de ceea ce i se părea lui a fi incapacitate. Era doar viclenie, însă. Generalul-comandant pipăia pulsul națiunii prin intermediul acestui prețtînar și încăpățînat.
— Războiul începe, sint de părerea excelenței voastre, arăba începe... Vorba vine, de altfel, dar, mă rog, să cădem de acord că războiul în toată amplexarea lui abia începe.
— Prin urmare, nu văd motive de îngrijorare, exclamă senin imperiul bătrîn.
— Ba eu văd, excelență, se menținu Iancu pe poziție.
— Cum adică? exclamă generalul nemulțumit.
— Ungurii se bat bine, sint conduși de un general capabil. Se opri, făcuse o gafă. Cum adică? Bem era mai capabil și mai iscusit decît Puchner? Își aminti că Bărnuț îl asigurase că generalul austriac era destul de iscusit pentru a schimba în bine situația, iar că el îl avertizase pe vicepreședinte că, din iscusită în iscusită, Puchner va duce armata din înfrîngere în înfrîngere și că Bem va curăț Transilvania de imperiul. Afară de adică, adăugase.

— Da, așa este, domnule Puchner. Știu că ungurii și polonezii se bat bine, dar asta nu înseamnă că victoria finală va la surid...
— Cum adică „asa-numiți aliați”? În cine altcineva țî-ai putea pune încrederea? Pe bucurăstii turcii i-au picălit... A face front comun cu muntenii, acum, ar fi greu, Capitala. Țării Românești e ocupată, guvernul din unie atîngat... N-ăs fi avut nimic împotriva unei uniuni a tuturor românilor sub suzeranitate otomană dacă Poaria ar fi avut curajul — sau forța! — necesară de a-și apăra cu mai multă inteligență interesele... Acum ne-a rămas Austria... Poate și alte puteri europene... Dar cine să știe? Căci nici pentru guvernul din București occidentul nu a făcut mare lucru.

— Așa era, și totuși...
În plus, continuă Bărnuț, fără a reuși însă să-și mai ascundă îngrijorarea, o fi Puchner un

raiat. Nu mai trăia decît pentru politică, pentru luptă, viața sa aceasta era, nici el, ca și Bălcescu și majoritatea revoluționarilor din generația sa, nu avea o viață personală propriu-zisă. De fapt, timpul nici nu se îngăduia să se gîndească la altceva...

— Cred că vă dați seama, zise Iancu, de situația ce se va crea...
— Eu îmi dau seama, răspunde Bărnuț, pe un ton ce se voia optimist. Nici nu e sigur că austriei vor părăsi Transilvania...
Iancu păli. Oare profesorul nu înțelega? Nu înțelega că evenimentele își schimbaseră mersul aluncînd spre dezastrul armatei imperiale? Simțîndu-se bănuit, Bărnuț ar fi vrut să se explice, dar avea el oare dreptul să alimenteze deprimarea celui ce avea să fie în curînd singur în munți și înconjurat din toate părțile?

— Nu știu dacă vă dați seama, insistă politicoș Iancu. Dar cu am fost acolo. Ungurii se bat bine, imperiul îi se bat însă fără nici o convingere. Iar noi, românii, sintem slab înzestrați. Dacă n-am fi în alianță cu Austria, am putea cere și cumpăra arme de la alții... Dar nu se poate, din pricina „prietenilor” noștri... Știu, pe mine mă cum îngrijoră atitudinea acestor asa-numiți aliați...
— Bărnuț se încruntă, nedumerit:
— Cum adică „asa-numiți aliați”? În cine altcineva țî-ai putea pune încrederea? Pe bucurăstii turcii i-au picălit... A face front comun cu muntenii, acum, ar fi greu, Capitala. Țării Românești e ocupată, guvernul din unie atîngat... N-ăs fi avut nimic împotriva unei uniuni a tuturor românilor sub suzeranitate otomană dacă Poaria ar fi avut curajul — sau forța! — necesară de a-și apăra cu mai multă inteligență interesele... Acum ne-a rămas Austria... Poate și alte puteri europene... Dar cine să știe? Căci nici pentru guvernul din București occidentul nu a făcut mare lucru.

— Așa era, și totuși...
În plus, continuă Bărnuț, fără a reuși însă să-și mai ascundă îngrijorarea, o fi Puchner un

raiat. Nu mai trăia decît pentru politică, pentru luptă, viața sa aceasta era, nici el, ca și Bălcescu și majoritatea revoluționarilor din generația sa, nu avea o viață personală propriu-zisă. De fapt, timpul nici nu se îngăduia să se gîndească la altceva...

— Cred că vă dați seama, zise Iancu, de situația ce se va crea...
— Eu îmi dau seama, răspunde Bărnuț, pe un ton ce se voia optimist. Nici nu e sigur că austriei vor părăsi Transilvania...
Iancu păli. Oare profesorul nu înțelega? Nu înțelega că evenimentele își schimbaseră mersul aluncînd spre dezastrul armatei imperiale? Simțîndu-se bănuit, Bărnuț ar fi vrut să se explice, dar avea el oare dreptul să alimenteze deprimarea celui ce avea să fie în curînd singur în munți și înconjurat din toate părțile?

— Nu știu dacă vă dați seama, insistă politicoș Iancu. Dar cu am fost acolo. Ungurii se bat bine, imperiul îi se bat însă fără nici o convingere. Iar noi, românii, sintem slab înzestrați. Dacă n-am fi în alianță cu Austria, am putea cere și cumpăra arme de la alții... Dar nu se poate, din pricina „prietenilor” noștri... Știu, pe mine mă cum îngrijoră atitudinea acestor asa-numiți aliați...
— Bărnuț se încruntă, nedumerit:
— Cum adică „asa-numiți aliați”? În cine altcineva țî-ai putea pune încrederea? Pe bucurăstii turcii i-au picălit... A face front comun cu muntenii, acum, ar fi greu, Capitala. Țării Românești e ocupată, guvernul din unie atîngat... N-ăs fi avut nimic împotriva unei uniuni a tuturor românilor sub suzeranitate otomană dacă Poaria ar fi avut curajul — sau forța! — necesară de a-și apăra cu mai multă inteligență interesele... Acum ne-a rămas Austria... Poate și alte puteri europene... Dar cine să știe? Căci nici pentru guvernul din București occidentul nu a făcut mare lucru.

— Așa era, și totuși...
În plus, continuă Bărnuț, fără a reuși însă să-și mai ascundă îngrijorarea, o fi Puchner un

raiat. Nu mai trăia decît pentru politică, pentru luptă, viața sa aceasta era, nici el, ca și Bălcescu și majoritatea revoluționarilor din generația sa, nu avea o viață personală propriu-zisă. De fapt, timpul nici nu se îngăduia să se gîndească la altceva...

— Cred că vă dați seama, zise Iancu, de situația ce se va crea...
— Eu îmi dau seama, răspunde Bărnuț, pe un ton ce se voia optimist. Nici nu e sigur că austriei vor părăsi Transilvania...
Iancu păli. Oare profesorul nu înțelega? Nu înțelega că evenimentele își schimbaseră mersul aluncînd spre dezastrul armatei imperiale? Simțîndu-se bănuit, Bărnuț ar fi vrut să se explice, dar avea el oare dreptul să alimenteze deprimarea celui ce avea să fie în curînd singur în munți și înconjurat din toate părțile?

— Nu știu dacă vă dați seama, insistă politicoș Iancu. Dar cu am fost acolo. Ungurii se bat bine, imperiul îi se bat însă fără nici o convingere. Iar noi, românii, sintem slab înzestrați. Dacă n-am fi în alianță cu Austria, am putea cere și cumpăra arme de la alții... Dar nu se poate, din pricina „prietenilor” noștri... Știu, pe mine mă cum îngrijoră atitudinea acestor asa-numiți aliați...
— Bărnuț se încruntă, nedumerit:
— Cum adică „asa-numiți aliați”? În cine altcineva țî-ai putea pune încrederea? Pe bucurăstii turcii i-au picălit... A face front comun cu muntenii, acum, ar fi greu, Capitala. Țării Românești e ocupată, guvernul din unie atîngat... N-ăs fi avut nimic împotriva unei uniuni a tuturor românilor sub suzeranitate otomană dacă Poaria ar fi avut curajul — sau forța! — necesară de a-și apăra cu mai multă inteligență interesele... Acum ne-a rămas Austria... Poate și alte puteri europene... Dar cine să știe? Căci nici pentru guvernul din București occidentul nu a făcut mare lucru.

— Așa era, și totuși...
În plus, continuă Bărnuț, fără a reuși însă să-și mai ascundă îngrijorarea, o fi Puchner un

raiat. Nu mai trăia decît pentru politică, pentru luptă, viața sa aceasta era, nici el, ca și Bălcescu și majoritatea revoluționarilor din generația sa, nu avea o viață personală propriu-zisă. De fapt, timpul nici nu se îngăduia să se gîndească la altceva...

— Cred că vă dați seama, zise Iancu, de situația ce se va crea...
— Eu îmi dau seama, răspunde Bărnuț, pe un ton ce se voia optimist. Nici nu e sigur că austriei vor părăsi Transilvania...
Iancu păli. Oare profesorul nu înțelega? Nu înțelega că evenimentele își schimbaseră mersul aluncînd spre dezastrul armatei imperiale? Simțîndu-se bănuit, Bărnuț ar fi vrut să se explice, dar avea el oare dreptul să alimenteze deprimarea celui ce avea să fie în curînd singur în munți și înconjurat din toate părțile?

— Nu știu dacă vă dați seama, insistă politicoș Iancu. Dar cu am fost acolo. Ungurii se bat bine, imperiul îi se bat însă fără nici o convingere. Iar noi, românii, sintem slab înzestrați. Dacă n-am fi în alianță cu Austria, am putea cere și cumpăra arme de la alții... Dar nu se poate, din pricina „prietenilor” noștri... Știu, pe mine mă cum îngrijoră atitudinea acestor asa-numiți aliați...
— Bărnuț se încruntă, nedumerit:
— Cum adică „asa-numiți aliați”? În cine altcineva țî-ai putea pune încrederea? Pe bucurăstii turcii i-au picălit... A face front comun cu muntenii, acum, ar fi greu, Capitala. Țării Românești e ocupată, guvernul din unie atîngat... N-ăs fi avut nimic împotriva unei uniuni a tuturor românilor sub suzeranitate otomană dacă Poaria ar fi avut curajul — sau forța! — necesară de a-și apăra cu mai multă inteligență interesele... Acum ne-a rămas Austria... Poate și alte puteri europene... Dar cine să știe? Căci nici pentru guvernul din București occidentul nu a făcut mare lucru.

— Așa era, și totuși...
În plus, continuă Bărnuț, fără a reuși însă să-și mai ascundă îngrijorarea, o fi Puchner un

raiat. Nu mai trăia decît pentru politică, pentru luptă, viața sa aceasta era, nici el, ca și Bălcescu și majoritatea revoluționarilor din generația sa, nu avea o viață personală propriu-zisă. De fapt, timpul nici nu se îngăduia să se gîndească la altceva...

— Cred că vă dați seama, zise Iancu, de situația ce se va crea...
— Eu îmi dau seama, răspunde Bărnuț, pe un ton ce se voia optimist. Nici nu e sigur că austriei vor părăsi Transilvania...
Iancu păli. Oare profesorul nu înțelega? Nu înțelega că evenimentele își schimbaseră mersul aluncînd spre dezastrul armatei imperiale? Simțîndu-se bănuit, Bărnuț ar fi vrut să se explice, dar avea el oare dreptul să alimenteze deprimarea celui ce avea să fie în curînd singur în munți și înconjurat din toate părțile?

— Nu știu dacă vă dați seama, insistă politicoș Iancu. Dar cu am fost acolo. Ungurii se bat bine, imperiul îi se bat însă fără nici o convingere. Iar noi, românii, sintem slab înzestrați. Dacă n-am fi în alianță cu Austria, am putea cere și cumpăra arme de la alții... Dar nu se poate, din pricina „prietenilor” noștri... Știu, pe mine mă cum îngrijoră atitudinea acestor asa-numiți aliați...
— Bărnuț se încruntă, nedumerit:
— Cum adică „asa-numiți aliați”? În cine altcineva țî-ai putea pune încrederea? Pe bucurăstii turcii i-au picălit... A face front comun cu muntenii, acum, ar fi greu, Capitala. Țării Românești e ocupată, guvernul din unie atîngat... N-ăs fi avut nimic împotriva unei uniuni a tuturor românilor sub suzeranitate otomană dacă Poaria ar fi avut curajul — sau forța! — necesară de a-și apăra cu mai multă inteligență interesele... Acum ne-a rămas Austria... Poate și alte puteri europene... Dar cine să știe? Căci nici pentru guvernul din București occidentul nu a făcut mare lucru.

— Așa era, și totuși...
În plus, continuă Bărnuț, fără a reuși însă să-și mai ascundă îngrijorarea, o fi Puchner un

raiat. Nu mai trăia decît pentru politică, pentru luptă, viața sa aceasta era, nici el, ca și Bălcescu și majoritatea revoluționarilor din generația sa, nu avea o viață personală propriu-zisă. De fapt, timpul nici nu se îngăduia să se gîndească la altceva...

— Cred că vă dați seama, zise Iancu, de situația ce se va crea...
— Eu îmi dau seama, răspunde Bărnuț, pe un ton ce se voia optimist. Nici nu e sigur că austriei vor părăsi Transilvania...
Iancu păli. Oare profesorul nu înțelega? Nu înțelega că evenimentele își schimbaseră mersul aluncînd spre dezastrul armatei imperiale? Simțîndu-se bănuit, Bărnuț ar fi vrut să se explice, dar avea el oare dreptul să alimenteze deprimarea celui ce avea să fie în curînd singur în munți și înconjurat din toate părțile?

prost politician, dar de ce nu ar fi un general iscusit, capabil să redrezeze situația? Șofii războiului sint echimbatori... Asta o știți dumneata, mai bine ca mine, chiar. Doar ai pornit victorios campania și ai strîng-o print-o înfrîngere. Cine ar fi crezut? Nici dumneata nu ai crezut-o, nici noi, nici austriei, nici, poate, ungurii...

Iancu vru să-i zugrăvească tabloul crîncenului război civil, se răzgîndi însă, temîndu-se ca nu cumva Bărnuț să interpreteze greșit, adică să se simtă suspectat de necunoașterea realității, și mai ales de perceperea amplexării problemei. La urma urmelor, poate că și comitetul avea în dreptățile lui. Doar el decise formarea celor 15 legiuni militare românești în scopul avînzării lor în bătălie și, concomitent, ducea și el bătălia ce i se potrivea, aceea diplomatică.

— Eu mă voi pregăti în munții noștri, zise Iancu, și vă previn că nu peste mult timp, în toată Transilvania acela va fi singurul loc unde românii vor ține sus steagul războiului libertății lor... Aven nevoie însă de armament și de rezerve alimentare. Munții noștri, știți bine, nu sint prea bogăți în alimente... Atunci nu se poate minca... ar ca să țesu cu el din blocadă și să cumpere cele necesare asediaților, va fi greu. Lanțul se va strînge tare...
— Și astfel, mai devreme decît voise, Bărnuț se văzu constrîns să revină la sentimente mai bune față de Puchner. Trebuia să-și mijlocească lui Iancu înțelegerea cu generalul-comandant pentru a-i expune situația militară pe larg, precum și să formuleze — și să obțină — cele necesare războiului în munți sau, mai exact, să reziste asediaților la care vor fi supuși. Termenul era puțin schimbător, Puchner înțelega importanța strategică a înfrîngerii de la Huedin și devenise mai conciliant cu românii. Avea nevoie de soldați: fie ea și o oaste țărănească, o armată în plus nu putea decît să fie utilă imperiului! În sfîrșit, răceala comitetului față de el îl pușese în gardă, deoarece trimisii acestuia, la Viena, mai exact pe lingă parlamentul din Kremzire, transmiteau vești îmbucurătoare... Și parlamentul și succesorul lui Ferdinand, Francisc Iosif, promiteau punerea în aplicare și respectarea noii constituții. Deci nu era de dorit să înțîndă prea mult coarda...
La data de 23 decembrie îl primi pe Avram Iancu și la vederea sa se creă, poate, prima — dar și ultima — breșă în prejudecățile sale. Tribului zvelt și emanînd prospețime, tînerete și încredere în viitor, îl obliga să-și

— Posibil, dar dacă dumneavoastră veți da înapoi, noi nu avem unde da înapoi! Noi simțim obligația să rămânem pe loc și să înfruntăm singuri forțe cu mult superioare alor noastre...

— Libertatea se cucerește cu prețul multor jertfe, îl avertiza generalul.

— Nici nu ne-am închipuit altfel, excelență. Dar jertfele pot fi mai mici și rezultatele mai mari...

— Dacă?...
— Dacă vom avea cele trebuincioase luptei... Adică armament și o bună aprovizionare... Noi vom rezista în munți și vă vom ușura propriile dumneavoastră acțiuni...

— Asta e tot ce dorești de la noi? Păru să se mire Puchner.

— Ce altceva? De soarta imperiului aveți dumneavoastră grija... Dar de noi?...
— Domnule avocat, războiul militar din el, războiul tipic al oricărui militar față de civili, mai ales când aceștia sînt și politicieni, vă rog să nu uitați cu cine vorbiți.

— Nefind necuvincios din fire, lăncu își măsură calm interlocutorul și răspunde neutru: — Mă aflu în fața generalului-comandant, excelență, însă eu nu mai sînt avocat și cine știu de-mi voi mai profesa vreedată această meserie... Acum sînt, ca atîția ofițeri din armata dumneavoastră, un combatant care are în răspundere viața...

— Dar ofițer nu sînteți, observă Puchner cu răceală.

— Lăncu nu răspunde. Ce să-i spună? Evident că nu era ofițer de carieră. El se bătea, doar, și judeca, în sinea lui, că acela ce se găsește pe linia de luptă, este omul din armată și trebuie tratat și respectat ca atare. Dacă Puchner nu voia să privească realitatea în față, cîștit, el nu avea cum să-l schimbe acum, la sfîrșit de carieră...

— Nu sînteți ofițer, se îmbună generalul, dar sînteți combatant... Înă vă sfătuiască să țineți seama de experiența militarilor noștri. Pentru că răspunzător sînteți și dumneavoastră de înfrîngerea de la Huedin...

— Lăncu tresări. Deci pînă la urechile căpăuzului aștia ajunseseră neînțelegerile cu Ivanovici?... Sigur, el, lăncu, nu-și lepădă răspunderea de cele întimplite acolo, cît și nu era vorba personal de acceptarea nefericirii care distrușese un element tactic important, poate hotărîtor, anume asigurarea surprizei totale, în fața generalului-comandant ar fi trebuit să fi fost corect informat. Căci tot el, lăncu, schițase planul de luptă menț să redreseze situația ce se crease, și răspunderea neexerțării nu-i revenea lui, ci căpitanului Ivanovici, „consilierul”.

— Excelență, se avîntă el, ar fi mai util dacă am avea instructori pricepuți și în număr suficient, care să facă din noi o armată de cenzur, ar fi mai util, zice asemenea cauză decît consilierii, inspectori și tot felul de băgători de seamă pe care mi-i trimiteți pe cap. Doar nu vă temeți de noi?

— Puchner se prefăcuse a nu fi auzit ultima întrebare și se mulțumi să-i comunice sec: — Căpitanul Ivanovici rămîne alături, rămîne pe mal departe pe linia dumneavoastră, se corectă. Așa e și în „consilier”, și alta alături...

— Principial, lăncu nu avea nimic împotriva a austriei și țina un ofițer de legătură pe linia el. Ba putea fi chiar util un asemenea om, dacă acel om ar fi fost de încredere și ar fi ținut curtea la curent cu mersul evenimentelor, cu nevoile românilor, nevoi impuse de starea de război. Dar o persoană de reas-credință nu-i prăsea fi utilă nici în a apropia pe lăncu de împărat și putea, prevăluindu-se de calitatea de „consilier” și nu de om de legătură, să-i schimbe planurile de luptă și uneori nu în bine. Iar Ivanovici, bunăoară, se făcea oricum vinovat, grav vinovat, de eșecul de la Huedin, înfrîngere cu consecințe grele și pentru imperiul și pentru români. Și acum să-l țină în fața oamenilor din munți drept cheștăie a bătăliei, era cum să-l înșelăm?

— Curtea la curent cu mersul evenimentelor, cu nevoile românilor, nevoi impuse de starea de război. Dar o persoană de reas-credință nu-i prăsea fi utilă nici în a apropia pe lăncu de împărat și putea, prevăluindu-se de calitatea de „consilier” și nu de om de legătură, să-i schimbe planurile de luptă și uneori nu în bine. Iar Ivanovici, bunăoară, se făcea oricum vinovat, grav vinovat, de eșecul de la Huedin, înfrîngere cu consecințe grele și pentru imperiul și pentru români. Și acum să-l țină în fața oamenilor din munți drept cheștăie a bătăliei, era cum să-l înșelăm?

— Politică, pentru că Viena nu trebuia să apară în ochii oamenilor arogantă și dezinteresată, iar Ivanovici era și arogant și străin de cauză. Militar, deoarece căpitanul nu dădea dovadă de capacitate serioasă. Nu avea orientare tactică, era impulsiv, necuștat, prim urmare, și, în sfîrșit, se arăta lăncierilor ca un laș oarecare. Dar cum să-i explice toate acestea generalului-comandant, el însuși un Ivanovici ridicat doar cu cîteva trepte mai sus?...
— Excelență, poate cunoașteți că domnul Ivanovici...

— Cunosce, îl intrerupse nemulțumit Puchner, nemulțumire ce nu și-o explica, de altfel. Explicîndu-se, ar fi fost nevoit să-l acuze pe lăncu, iar din raportul lui Losenau, care-i parvenise de curînd, nu rezulta că prefectul ar fi comis cel puțin vreo eroare demnă de stigmatizat. Era nemulțumit că lăncu îndrăznea să-i dea lecții de comportament politic și militar. Căpitanul Ivanovici va rămîne pe mal departe „consilierul” nostru pe linia dumneavoastră.

— Refuzat alt de puțin elegant... Puchner ar fi putut avea măcar alt ton... lăncu se scocii în dreptății să răspundă în același mod: — În cazul acesta, excelență, considerați de pe acum că domnul Ivanovici va fi un simplu vizitator în munții noștri, deoarece nimeni nu-i va da ascultare...

— Adică nu-i veți da dumneavoastră atenție, domnule avocat, nu-i așa? Se agita inutil Puchner. Inutil, deoarece plimbare prin încăperea spațioasă nu avea nimic mareasu în ea și nimic amenințător. Era plimbare unui moșneag infuriat ce-și încrunta sprîncenele, alături de albe, înălțate pînă la urechi, în părțile de sus, de o povară imaginată. De fapt povara nu era chiar imaginată. El știa bine că imperiul se vor retrage din fața lui Bem și că numai românii vor continua să se lupte. În fond, era treaba lor, era provincia lor, să și-o apere. Sigur că și-o vor apăra, dar asta nu era problema lui. Mai putea avea vreedată Viena asupra principatului transilvănean?... Treaba parlamentului!... Nu, nu era numai treaba parlamentului, era și a împăratului, iar el, Puchner, era leal imperiului. Deci, trebuia să înghită pilula leamănească, de voie, de nevoie, nu ar putea să se împotrivă intereselor Vienei... Dar Austria nu era de mult o mare putere. Or, exact, Austria nu mai era de mult o mare putere...

— Dacă eu i-aș da și cea mai mică atenție, aș pierde încrederea oamenilor mei, adică a aceluia ce se luptă cu arma în mînă, îl auzi pe lăncu vorbind. Acesta exagera și el nițel, cu bună știință. Sigur că oamenii, motii lui, îl vor urma, cu sau fără Ivanovici, dar voi, dacă era posibil, să și asigure mînă liberă și un statut aparte față de austriei. Aliați da, dar nu subordonați fitecui...

— Puchner se opri din plimbare și rămase locului, îngîndurat. Argumentul civilului trebuia luat în seamă. Pe de altă parte, însă, neîncrederea în românii era evasiană în rîndurile imperialilor. Dacă ei se vor împăca în cele din urmă cu Kossuth?... Puchner ar fi putut să-i înlocuiască pe Ivanovici. Asta n-ar fi schimbat nimic din raporturile existente, ar fi fost un mic compromis doar. El credea că numai omul cînta și în parte avea dreptate. Nu și total. În cele cîteva zile de sedere la Sibiu, lăncu începuse să se îndoiască serios de reușită în cazul în care mergea alături de austriei, fără a face o anumită ordine în relațiile dintre imperialii și românii.

— În cazul în care nu-i primiți pe căpitanul Ivanovici în calitate de general, amenințînd generalul, vă vom refuza armele, muniția și alimentele de care aveți nevoie în munți... Se răsuși brusc pe călcîie, făcînd dușumelele să sească: dar în fond ce doriți dumneavoastră în munți?... De ce nu urmați armata imperială?...
— Și dacă armata imperială se retrage, ce veți face dumneavoastră cu o armată lărnească, bună să-si apere cetatea, dar nefind organizată ca armată propriu-zisă?

— Voți să spuneti că în cazul în care armata noastră ar ceda din teritoriul în fața lui Bem, deși nu va ceda, vă asigur, dar să admitem prin absurd că așa s-ar întimpla, dumneavoastră veți acționa în spatele imperialilor, obligîndu-i să-i sălășească puterea întru totul asupra noastră?

— Fînd un om cinstit, lăncu nu putea mîna, de aceea nu vru să-l asume angajamente pe care, eventual, nu le-ar putea respecta.

— Decandată vreme să se întîmîne în munți...
— Dar bine, explodă Puchner, nu există nici un indiciu că Bem, înaintînd, și-ar dispune forțele pentru a trimite o parte a armatei în muniții vestice. Dimpotrivă, conform obiceiului de a urma unghiul curburii Transilvaniei de armata noastră, deși își va îndrepta toate forțele împotriva noastră. Situația internă o va lăsa pe seama angajelor ce va face parte din trupele regulate...

— Adică a neputerii a boverilor... Dar, excelență, socma asta e problema... Că ei vor duce o politică de exterminare, iar nu de normalizare.

— Puchner, cît pe ce să exclamă furios, „asa decît să vă extermine”, se abluia pasionat, mîna în sus, făcînd din degetele sale un instrument de execuție...
— Vă gândiți mai mult la interesele noastre decît ale imperialilor, mai puțin la interesele imperialilor săle, mai puțin decît ale românilor, replică lăncu.

— Înțeleg că înțeleg că înțeleg...
— Generalul își făcu întotdeauna aproape de urechi: — Nu recunoaște nici un fel de înțelegere...

— Le recunoaște comisia dumneavoastră? Puchner păli. Debet să recunoască că a vădit, dintr-un anumit punct de vedere, încă, avînd consecințe grave.

— Dumneavoastră, dumneavoastră se înfîșă, exponat, stînd un revoluționar? Și era alta mîna pe chipul său, lăncu se întrebă din ce-er ce ar putea să facă pentru a-l împiedica să se întîmîne în fața imperialilor, cum vreme de atîtea luni nu înțelesese nimic?!

— Bineînțeles că sînt revoluționar... Dar, excelență, eu nu vă întreb pe dumneavoastră de ce sînteți de sînter; de ce vînduți cum gîndiți. Soarta a vîru să rezolve cea la care vînduți cu altii, am acceptat? Trebuie să o facem, nu rămîne decît să ne comportăm cinstit față de alții... Dumneavoastră ați promis respectarea constituției, noi am promis lăptăria...

— N-am să vă ajut cu nimic, se încăpățîna bătrînul militar. Cu nimic. O poezie, am să vă trimit. Un glorie mîcar nu va veni din arsenalul nostru pentru voi. Un sac de pesmeti...

— Bine că-i trimiteți pe Ivanovici, li intrerupse lăncu zehul.

— Puchner se potolî brusc. El nu făcea politică el execută ordinele...

— Sînteți sigur că ungrilor vor încerca să ocupe munții? reveni, lăscînd impresia că este dispus să discute acum serios situația, asa cum, de altfel, împrejurările o cereau.

— Mai devreme sau mai tîrziu o vor face, spuse lăncu. Depinde și de comportamentul armatei imperiale...
— Să nu anticipăm, respinse observația Puchner.

— Eu nu fac asta, excelență... Eu cîntăresc toate probabilitățile... Nu posibilitățile, ci chiar probabilitățile... Dacă Crutul cade, și părerea mea este că va cădea, deoarece armata noastră se retrage în debandată, trupele dumneavoastră se vor vedea dispersate, îlate, iar ungrii vor înainta spre Sibiu și apoi vor trece în Banat... Puchner cumpotea și el cît situația militară nu era bună imperialilor erau răspunzător pe tot întinsul vastului teritoriu stăpînit de habsburgi și nu puteau face față peste tot, iar în privința Transilvaniei și Banatului, austriei aveau în Bem un adversar-conducător de oști primejdios. Și dacă lăncu avea dreptate?... Nu era de dori să aibă dreptate, dar dacă totuși nu se înșela?... Sigur că recrutările dintre români pentru partea imperială va continua, dar oare un focar în spatele frontului nu încerca șocurile administrației Kossuth?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Expoziția Liceului timisorean, asemănătoare unui atelier suprănatural, unui mușchiului rezervor de eforturi și tonatori, e greu de analizat în cîteva rînduri. La început ai sentimentul unei adevărate jungle mestesugărești, al unui tezaur dezordonat în care există umedenie de cărîri, dar nici o cale largă. Foarte curînd însă veți înțelege că nu cu un ansamblu improvizat al de a face în această expoziție, ci cu un ansamblu viu, deschis, surprîns „în plin mers” în plină devenire. Desapărut să plutește atmosfera densă a unui bine dozat respect pentru tradiție, laolaltă cu aceea a experimentului său sobru și curajos, liber de orice prejudecîți, dar și de orice snobă afectare. Alături de scribia unei lungi scrieri de desene, presupunînd temeinice preocupări de eclairaj, modelaj și compoziție, alături de sondaje răbdătoare — pe urmele lui Iten și ale Bauhaus-ului în general — în universul culorii, alături de unele încercări de disecție gramaticală a citorva capodopere (Leonardo, Vermeer, Palladio), expoziția cuprinde și secțiuni care, fără a căuta inovația cu orice preț, au o alură cu totul insolită. („Comunicații vizuale”, „Transformări”, „Natura ca partener” etc.)

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei mondene?...

— Generalul-comandant: nu înțelegtea drama lui lăncu și, în general, nu înțelegtea drama transilvănenilor. Lui i se dădea normal ca motii să se „înșă” bine în munții lor și să nu accepte supunerea decît odată cu moartea. Dar nu era chiar alt de normal. În situația în care s-ar crea prin retragerea austrieilor, motii ar fi impresionați din toate părțile și pentru a rezista evenimentului public. E o neglijență a organizatorilor bucareșteni? E excesul de modestie al expozițiilor? Sau e, pur și simplu, cea superioară discreție a lucrurilor de calitate, lipsite de velleitatea vilvei

demmo călătorie prin timp

■ FOSTUL „3354...”

„În costum bleumarin și cămașă în dungi, cu început de chele, umblam curat ce mai... Da, da, purtam și șapcă sau nu... Ah, nu, nu pot să-ți spun minte cum naiba eram. Mi se spunea „tov. Rădan”. Lăsa dragă, îl zice soției, ai să vezi tu, ai să mă auzi... am vorbit la miting... vezi să nu te împuște careva, Isache... Era și ea comunistă din '45, aseseare populară, judecarea criminală de război. La mitingul din sala de mese, am făcut bilanțul captivului. Imi filiația menea, prea largă, când gesticulam. Ați văzut, tovarășii, luxul bandiților? Ați văzut plaimiturile? La Radio se cânta o melodie veselă. Crainicul se pregătea să anunțe vestea. Sirena uzinei răsună. Muncitorii erau murdari, obosiți, nerasi. Unii nici nu știau ce urma să se comunice. Au sărit în sus, unii și-au pierdut șepelile. Mi s-a pus un nod în gât și am făcut o reme. De ce, Isache, neastentule, ți-ai pătat cămașa? Ia ar fi tot la strunguri, bravo ție... Avea dreptate; era singura mea cămașă fără petece...”

Prea multe nu-mi puteam închipui din ce va fi. Nu vor mai fi lipsiri de la lucru, vom avea o săliuță mai bună, vor dispărea carcerile, numerele de ordine. Pentru patron, eu eram doar atât: „3354...”

■ TANCUL MAREȘALULUI

„Mă frate-meu, ne batăștia de ne zintă... Eram cu Ionescu Vasile la vindutul „Scinteia”, în cartier. În noaptea de 10 spre 11 iunie am plecat la posturi, de la ora două. În echipă. Vindeusem zărele și acum urma să-i însoțim pe muncitorii într-o treabă fără nume. Ca activist politic nu-mi permiteam să-ntreb. Călătoream cu hanomazul, o platformă deschisă, din fier, pe care larma te făcea lașcă. Cu salariul pe o săptămână îl cumparam soției un ou și o turtă de pine cu mălai de la speculanți. Mălai de mătură, mama lor... Am fumut două pachete de Naționale, de ciudă.”

ÎN CINSTELE ZILEI DE 1 MAI, C.A.M. PUNE ÎN VINZARE TIGĂRI CARPATI, MĂRĂȘESTI ȘI NAȚIONALE DE CALITATE SUPERIOARĂ.

În Pantelimon, unde locuam cu sotia, aveam o odăie fără sobă. Un pat de scinduri, o saltea de paie, un primus care ne putea asfixia. În ziua de 11 iunie, am vorbit și stea la coadă la Economat, să gătin ceva carne, că vom sărbători ceva. Ce? Ceva... Las' pe mine, că nu degeaba am fost la școala de agitatori. După masă, după Comunicat, zărim un munte de oțel într-un birou al lui Malaxa. Ce e asta, mă, frate-meu? Tai tu? Ai curajul? Tai... Am, Am tăiat 3 ore cu aparatul de sudură. Cînd colo, peste ce dau? peste documentația tancului maresălușii...”

■ TRIMITE-MI UN FIER DE PLUG...

„M-am trezit la ora 5, puțin de năcăz, ca în toate dimineațele. Că n-a putut tina să ne facă o

TESĂTORIILE REUNITE EUFROSINA POPESCU CAUȚĂ TESĂTORI DE PLUS.

■ O PINE LA 18 UCENICI

„Ca niciodată, trezirea a fost dată la ora 4 în ziua de 11 iunie. Controlul părilor, controlul păduchilor. Ușea răcoasă, unu de vreo 2 metri, du-te după pine! Nu mă duc... Mă băiete, picameru te mănâncă, auzi? Asa a și fost. În acea zi mi s-au spart bășicile în palmă. Tata îmi scria: Fănică, dacă nu te faci mecanic de locomotivă, să nu care cumva, dracu, să mai dai pe-acasă. N-aveam putere să văd, mi se făcea cămă de foame. O pine la 18 ucenici... O sută de grame de marmeladă... Tata avind permis c.f.r. a venit să-mi aducă ceva de-ale gurii. M-a văzut zăbind la față, m-a pipăit pe frunte să-mi ia fierbințeala. Ce să-i spun eu lumăta, Fănică? Vorbeste, mă, cu conducerea, cu muncitorii care au luat puterea... ai nevoie de un sanatoriu, de ceva...”

CASTELUL DE LA VOILA, AL CONTELUI HAUSE DE BLOME, A FOST PUS LA DISPOZITIA MUNCITORILOR EVIDENȚIAȚI ÎN PRODUCTIE.

Lasă, tată, zic. N-am nimic, ai să vezi. O să mă duc pe locomotivă și am să cer traseele de muncă din Valea Pravei, să respir mai mult aerul muntilor, lăsa, nu-ți face grijii. Tocmai azi, cînd ar trebui...”

P.S.: În ordinea de mai sus, măturările aparțin următorilor: Isache Rădan, 63 ani, fost controlor de calitate la Malaxa, București; Gheorghe Răzeț, 60 ani, fost maistru timplar la

„Service” în Bulgaria. Acolo urma să acordăm asistență tehnică la exploatarea locomotivelor Diesel exportate de întreprindere. „Din imagini” spune autorul — rezultă comportarea în exploatarea locomotivelor, probele de viteză, aparatul de bord, sistemele electronice. Dar în primul rînd rezultă impresiile gazdelor, satisfacția pentru calitatea și performanțele locomotivelor, pentru trecerea cu bine a tuturor testelor prevăzute în proiect. Unele imagini surprind pauza de masă în care lăcăturos Teodor Coloneju, reprezentantul tehnic, avea impresia că la Tirgul de la Plovidiv locomotivele noastre vor primi neapărut o medalie. Și chiar așa a fost: una din locomotive „Faur Diesel” a primit Medalia de aur. Dacă am putea revede filmul, v-aș arăta că fetele echipei „Service” nu erau deloc crispatе, v-aș arăta schimbul de priviri în timpul funcționării, trăirea unor satisfacții...”

3. — SFÎRSITUL SE AMINĂ.

Tot „momente de satisfacție” a filmat echipa de cinești amatori în timpul celor 7 luni cât a durat demolarea vechilor baraci și înălțarea primului bloc în Pantelimon, destinat muncitorilor de la „23 August”. Responsabilul cineclubului și aminteste: „N-am mai prins pe peliculă hanomazul în schimb am prins barăciile în care locuiau muncitorii noștri. Un moment emoționant a fost cînd chiar proprietarii au început demolarea harduștilor. Pe peliculă se vede cum izbeau cu tirnacopul în cerevelle, cum stivuiau cartonul asfaltat, cum rețeauz uclucile. Și nimănu nu se vede că i-ar fi părut rău. Aveau tra-

împinire peste ani

sau ce i-a arătat un fost ucenic fostului patron

„d omni' Friedrich, dar dîmneata îi mai amintesc cînd ne-am văzut ultima oară?”

Bătrînul nu răspunde imediat. Pare copleșit de gânduri, încearcă parcă să-și adune amintirile, fără succes de altfel. Cîtină din cap. Vasile Pop reia în povestirii cu un ton monoton, cu o detașare care n-o dau cele trei decenii scurse între timp, dar și cu o siguranță a frazei care exclude lipsa celui mai mic amănunt. „Veneam de la școala, tin mîntă că aveam cărțile sub braț și mă îndeam să mă duc să mîntă la organizația de partid, că aveam lucrul și curățenia prin stătere, după ora treia. La nici 19 ani eram deja membru de partid, devenisem de cum împlinisem 18, adică vîrsta obligatorie, că mă dădeam nu se putea. De cum am intrat pe poartă însă, vine cineva la mine și-mi spune să mîntă la organizația de partid, că aveam sediul în casa lui... Nu exista bineînțeles, un sediu al organizației P.C.R., dar aveam unul al sindicatului, acolo ne și întruneam. Practic tot timpul sindicatului era format din membri de partid. Acolo, secretarul organizației a luat cuvîntul și ne-a spus: „Iată, tovarășii dinău, este noul director fabricii, tovarășii Fried Ernest, muncitor. Acesta s-a ridicat apoi în picioare. Tovarăși, zice, pe mine m-a trimis aici partidul ca să fiu director. Trebuie să păzim fabrica, să nu ducă patronul nimic afară, că de-acum e a noastră”. Ne-am împărțit, cei șapte, pe comunistii care eram de față, toată sarcinile — de la poartă la telefoane, să nu poată nimeni comunica în afară,

Si-am fost pe loc atent — să fi durat vreo opt secunde toată turnarea. Asta e, imi zic. Și, cum m-am întors la Timișoara, am hotărît să facem ultimul experiment. Tata lipsea două zile din oras și i-am spus maistrului — uite ce-i găsește un băiat cu mina sigură, să toarne cît poate de repede oțelul din oală direct în forme, nu așa cum îl tîneau noi, de se-năsea în formă, de bule să fie greșelă, iar eu imi fac bașajul; dacă nu merge nici acum, am plecat! A mers. Măsu' a venit, cum se face, chiar atunci — ne-a văzut și a făcut scandal. No, stai puțin, tată, i-am spus, stai să vezi. Valturile erau perfecte. Și uite așa, de atunci am început să facem mașini de morărit, tot mai bune de altfel. Și tata s-a tras mai de-o parte, într-un atelier mai mic, numai pentru reparatii. Am rămas să conduc eu, dar toată lumea tot „Frații Friedrich”, numea fabrica. După bombardamentul din '44, care ne-a făcut prof, am intrat în combinație cu trei acționari foarte bogati, numele lor nu mai contează acum, si-am început să reconstruim, iar întreprinderea a devenit „Industria fierului”. Prin 1947 a venit o decizie de a nu se mai construi mașini în țară. Trebuia să schimbăm iar producția, sau să tragem obloanele. Și atunci eu am fugit iar prin țară, m-am interesat prin toate bărtile si la Ploiesti am găsit un coleg care acum lucra undeva în petrol, si-mi zice așa: „Andrei, dacă poți tu să faci motoare de 40 de cai, te pup î. Și zice „hai să încercăm, de ce nu?” Experiența în motoare electrice nu aveam, dar aveam strungari calificați, și turnători, și lăcătuși — oameni de toată nădejde. Asa am început să facem motoare electrice, specialitatea „Electromotorului” de astăzi!”

„Din primele zile ale naționalizării în fabrica timișoreană s-a simțit un suflu nou, cu comunistii în frunte, între care și Vasile Pop, actualul secretar de partid al întreprinderii, muncitorii timișoreni au făcut mi de ore de muncă voluntară, ridicînd chiar o hală întreagă în numai 100 de zile. Hală color 100 de zile” a început să se construiască la 1 Mai 1949 și a fost dată la 23 August, 2.500 de metri pătrați, cea mai mare hală a întreprinderii pe atunci, astăzi cea mai mică! Vasile Pop, secretar U.T.C. pe întreprindere pe vremea aceea, si-a scris numele în cartea de aur a fabricii alături de alte nume, comunisti sau uteciști deopotrivă, precum Nicolae Mot, Ioan Vacsi, Elena Dellinger, Adalbert Fenyeș, Ioan Dicu, Nicolae Fusian, Ilie Bălan, Gheorghie Semenea și încă mulți alții. Nu se făceau totuși la început decii 30 de motoare pe lună. „Europa liberă” susținea pe atunci că România n-are ce căuta în producția de motoare electrice cu numai un motor pe zi, că destulul ei trebuie să rămîna legat de agricultură. Astăzi se fac mai bine de 40.000 de motoare pe lună la „Electromotor”, din care o mare parte se exportă pretutindeni în lume, inclusiv în țara care subventionează numitul post de radio, Vasile Pop lucrează de mai bine de trei decenii la „Electromotor”. După 11 iunie a mai participat la cîteva naționalizări, în agricultură mai ales, unde lucrurile nu erau deloc mai ușoare. S-a întors apoi în fabrică și-a specializat în turnarea metalelor neferoase, a devenit cu timpul un maistru foarte priceput. Pînă în 1963 a fost președinte al sindicatului din întreprindere, apoi secretar al Comitetului de partid, de mai multe ori reale, ceea ce este și azi, de cîntă ani. Asa s-a făcut că lînducea după mine-o reportură, Vasile Pop, să-i invite într-o bună zi de Andrei Friedrich din nou la fabrică, unde nu mai fusese de peste 25 de ani.

30 de ani de la naționalizare

„Preluînd din mina burgheziei fabricile și uzinele, bogățiile naționale, clasa muncitoare s-a dovedit în stare să le gospodărească incomparabil mai bine și să le cînte pe umerii săi greul industrializării, a luptat cu tălă pentru națiunea noastră să triumfe, stimulînd prin exemplul său energiile și avîntul întregului popor.”

NICOLAE CEAUȘESCU

Malaxa, București; Ion Oacă, 55 ani, fost bobinator la Inspectia ateliereelor c.f.r. Malaxa Craiova; Ștefan Bolcu, 50 ani, fost ucenic la I.A.C.F.R. Malaxa, Craiova.

■ FILME DE ACTUALITATE

„Fumurile incrușșate se în ceruri numără ani” „Întreprinderea „23 August” și culcuți peste trec pe linii de marea cînd se fac probele tehnice la locomotivele Diesel pentru Coasta Rica. Dintr-un panou de onoare mă privește cu un zîmbet la la minut „personalități ale uzinei”: un Avram, un Hristache, un Iscru, un Burac și ceilalți. Prin uriasse hale, un om cînd bîmbor în vîrsta a doua, tine profesional la ochi un aparat de filmat. Pe o bandă de plastic înfășurată pe un mîner cîteș „cineclub Faur”. Cum as putea cunoaște mai bine uzina, mă întreb, dacă nu cu ajutorul acestui om care se vede, își face meseria cînd alături, în hală, ca o poruncă se-aude glasul oțelului”. „Aflu că e maistru electrician, Gheorghie Hirdău, „Gicu bolnavul de film”, responsabilul cineclubului. În cele peste 30 de filme realizate de cineclubiști, mi se spune că încapă o bună parte din viața uzinei. Ei și-au propus: „să dăm ascultare sufletului uzinei, să ne căzîm a-î înțelegere.”

1. — CULBURUL ECHIPEI GEANTĂ

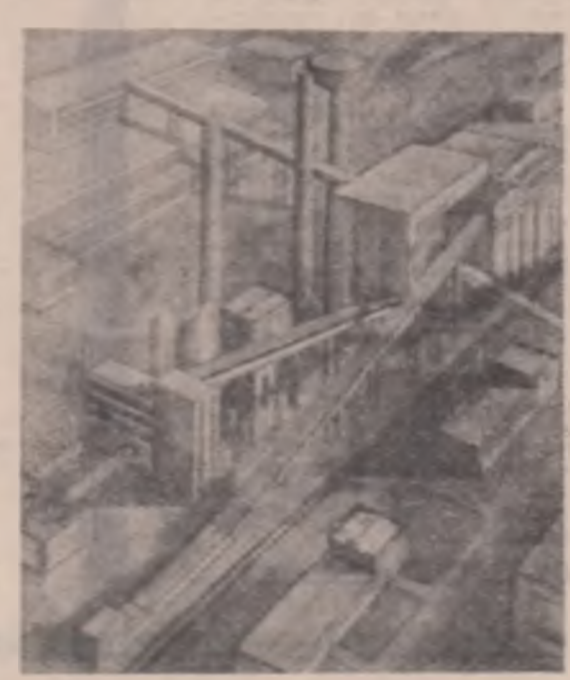
Gheorghie Hirdău povestește: „Am filmat nu de mult contribuția unei echipe la realizarea unui mare și complex utilaj metalurgic pentru R.D.G. Este vorba de un culbur și de echipa lui Geantă filmat. Asta, seful echipei, se arată în film, pe cînd sî în fata obiectului, pare a spune: „Dați-mi lampa lui Albin, treasa să văd lucruri neobișnuite”. Intr-adevăr, un lucru neobișnuit, prin complexitatea și înaltă tehnicitate, a ieșit acest culbur. În film se vede debutul, se infășurază efortul echipei, know how-ul lui Costică Udrea, complexitatea lucrărilor. Filmul demonstrează că muncitorii și tehnicienii de la „23 August” pot realiza produse competitive pe piața mondială. În incheiere, toți stau în jurul utilajului, ca la un examen, cu cite o cheie ori altceva în mîna, gata de orice intervenție în momentul testării.”

La sugestia lui Gheorghie Hirdău, voi consulta unele statistici. Voi citi astfel că asigurarea competitivității produselor, marca „Faur” a devenit pentru realizatorii lor unica rațiune a muncii, sursa sigură a unui mare prestigiu. Astfel, 25 de țări cumpără de aici diferite tipuri de motoare Diesel, 18 țări cumpără locomotive pentru cele mai diverse modalități de exploatare, pe o întindere cuprînsă între Cercul polar și Ecuador, sînt instalate fabricile de ciment ale acestei gigantice întreprinderi. Fostul „mecanic sef” al țării a devenit în numai 30 de ani principalul producător de utilaje de transport, de compresoare și coloane de sinteză pentru combinatele chimice, de tractoare grele, de prese pentru industria mobilă, de linii de ciment, urmînd să producă în curînd mașini-unelte de o înaltă tehnicitate, compresoare fără ungere, mari rezervoare sferice pentru gaze sub presiune ridicată, noi tipuri de locomotive și motoare Diesel. De altfel, „Faurul” bucureștean este și una dintre putinele întreprinderi din țară, distinsă de 4 ori cu Ordinul Muncii clasa I, cu Steaua Republicii clasa I și Ordinul „23 August” clasa I.

2. — IMPRESIA LUI TEODOR COLONEJU

În filmoteca lui Gheorghie Hirdău se află un film numit „Note de călătorie”. A fost filmat, spune Gh. H. cu ocazia deplasării echipei noas-

tere de inimă, căci peste puțin timp s-au întors tot ei în apartamentele nou înălțate. Am insistat în special cu obiectivul asupra familiei Mîrîcă, prima care a primit cheia de la bloc. Am filmat momentul în care omul își prindea zămbe la primul casac al dimineții, pe cînd mă doborău, apoi momentul cînd își surubura pomna din carne, își arunca paturile suprapuse și cite alte

Liviu Stoicovici: „Întreprindere în Alba Iulia”

vechituri. La selecție, am fost întrebare de ce filmul „Noul Pantelimon” fin paranteză fie zis: prezentat cu succes și în R.S. Ceboșovaci) nu are sfîrsit. Păi, sfîrsitul se amină, am spus, că nici Pantelimonul nu s-a terminat!”

4. — SCÎNTIILE PE SARTA LUMII

Unul din cele mai frumoase filme color ale cineclubului a fost făcut în turătorie. Gheorghie Hirdău și echipa au vrut să immortalizeze elaborarea unei serie de către o echipă de otelari. „Nu contează care: Zibter sau alta”. În oțelărie, spune maistru electrician, ceea ce merită toată atenția sînt frunțile oțelurilor, sudarea frunților („La turnătorii și laminare / în zornăuții și fluteruții și vuteul halelor / Fumul își schimbă chipul / Și oamenii își schimbă chipul”). Oțelul, spune omul, se vede în film ca un aluat al zilei de miine, iar pătratul visiniu, furnalul, „împorocă în preamă cu flăcăr”. Se văd mulți muncitori în echipa Zibter sau cum s-o fi numind. În toată întreprinderea sînt șase mii, la care se adauă aproape două mii anual, absoțvenți ai Liceului de mecanică”. Filmul e simbolic, eu văd în Emil Zibter și pe Ștefan Zibter, și pe Nicolae Petre și pe Niculescu Ștefan și pe Gheorghie Coșcan și pe alții. „Cumul oțelului se vede albastru și rece”, din proba de oțel sar scînteie imense, vîi, lungi ca niște spice, care se întînd peste o hartă a Lumii, se întînd ca liniile Teromului: iată, spune imaginea, pînă unde ajung produsele uzinei...”

Ion Longin Popescu

Amelia Gheorghie: „Șantier naval”

condiție deloc. Unspreezece frații... Locul vostru, tică, să fie pe linia industrial. Amin. Eu întodeuna — zicea — am dat 2 băncioare de grup pe 1 m de pinză. Griul se face o dată pe an, cămașa se rupe de două ori. Și zicea tata: toată viața nu mi s-a vindecat bubă din umăr. Oamenii din Voineasa de Olt aveau tot bube în umăr, de la împinsul cărutei cînd voiau să iașă din sat, din vale. Față de situația de la părinți, eu am venit la Craiova, la fabrică. Trimite-mi, bă, tată, bă, un fier de pluz și o foarfecă de vie... M-am trezit la 5 — cum spuneam — și am făcut mortarul. Eram în lucru la o cămăruță. Rămînea sotia să zidească. După veselia de la fabrică, auzind la radio comunicatul și după ce am strigat „ura”, cum se procedea pe atunci, m-am întors acasă să-mi reiau opera. Am cumpărat o stîcă de vin „Rezervat” cum nu mai băusem în viața mea.

ADMINISTRAȚIA FERMELOR DE STAT, PRELUÎND PIVNIȚELE „RHEIN AND CIE AZUGA”, CONTINUĂ SĂ SERVEASCĂ CLIENTELE LA VINURI CABINET, PINOT, REZERVAT ETC.

Ioane, imi zice nevasta seara la masă, cautăm un serviciu, ceva mai ușor, că zici că de azi înainte căzura patronii. Arată ce poți, ori nu vrei să ai o nevastă în rîndurile clasei muncitoare... Cum vechii patroni fuseseră înlocuiți cu cadre bine pregătite și cu multă dorință, m-am adresat unui sef de la un atelier de coavore, cu care fussem coleg de grad pe cînd ne odihneam, arătați în gară la Motăleș, sub adăpostul logofătului Fănică. Așa a devenit și nevasta mea muncitoare”.

Horia Poștină: „În curtea fabricii”

Cu vizibilă mîndrie, Vasile Pop l-a dus peste tot, parcă încercînd să-și arate „patronul” — să-și amîntă la acest cuvînt, deși el nu respectă intrinsec personalitatea lui Andrei Friedrich — că fabrica sa a încăput pe miini dintre cele mai bune, că atît el, Vasile Pop, cît și ceilalți patroni de astăzi, tot colectivul întreprinderii, au cu ce să se mîndrească în fata trecutului. A fost exact ceea ce imi închipuam că o să fie: uimire, admirație, chiar studoare onorii. Lipsă de cuvinte, imposibilitate de comparații, poate și invidie! Vasile Pop l-a luat de brat pe fostul său patron, pentru a-și putea vorbi, în ciuda zgomotului, ca doi cunoscuți care nu s-au mai văzut de mult și au atîtea să-și spună. Andrei Friedrich a avut o multime de cuvinte, pe care le considera însă sărăce: incensurabil, admirabil, de neînchipuit! „Este adevărat, spunea, de crescut am văzut eu și de afară că tot crește, și crește — dar chiar așa nu mi-am putut închipui”. Sînt că se bucură în sufletul lui, si-l întreb dacă a sperat vreodată ca fabrica lui să atîneze la asemenea dimensiuni, la o asemenea producție, la o asemenea renume mondial. „Niciodată, imi răspunde. De altfel, vreau să vă mărturisesc sincer că imi dau bine seama că, după astfel, preluîndu-și conducerea, statul socialist, s-a putut dezvolta și perfecționa în asemenea măsură întreprinderea noastră (spune a „noastră” — și nu-l contrazice nimeni, nici Pop, nici eu). Mă bucură, pe cuvîntul meu, că o văd așa de proasă, și poate nu trebuie să-mi fie nici mie rusine, că poate un atom din ea este și contribuția mea. Oricum, vă mulțumesc mult pentru marea bucurie pe care mi-ai făcut-o astăzi!”

Dumitru Graur

EFTIMIE MODĂLCĂ
Tradiția
continuității

colocviile
„Iuceafarniului”

Mesaj și opțiune în arta plastică

„a încerca să definești poziția artistului față de istorie și contemporaneitate, pentru a pune în înțelegerea deciziei determinarea orientării metodologice și de concepție al acestuia în raport cu propria creație.”

Continutul este firesc „esențial” dar căutările pentru forma cea mai potrivită acestui conținut înseamnă în primul rînd „exigență” și totală accesibilitate pentru public — iată ce coordonate consider că trebuie să-l preocupe pe artist și căror elemente primordiale trebuie să le dea propriu-i răspuns.

A te preocupa permanent de îmbogățirea stilurilor și manierelor în artă raportate la bogata noastră tradiție vor da un caracter profund uman artei; va fi pătrunsă de adevăr și emoție, va fi raportată continuu la dimensiunile zilelor noastre.

Adevărata tradiție este cu siguranță aceea a continuității, a evoluției. O tradiție „conservatoare”, statică ar fi un non sens. Tradiția presupune succederea unor valori și înălțarea lor organică într-o singură direcție — aceea a progresului.

„Meseria” pe care mi-am ales-o nu este accesibilă. Oricum, tocmai de aceea trebuie să o ridicăm la semnificația superioară a cuvîntului, la care firește se ajunge treptat, împlinind zi de zi rezultatele, potrivit-unde dorinței tale de

a găsi forma cea mai expresivă. Sinceritatea, spontaneitatea, originalitatea, aceste elemente specifice procesului de creație sînt emoționante cînd apar ca părți ale unui întreg organic. Structurat pe linia gândirii și sensibilității proprii, forma de transmitere a viziei artistului înscriindu-se în abia adîncă a spiritului popular pe care îl reprezintă.

S-a spus nu o dată că preocupările mele artistice, firește de factură figurativă, au o trăsătură comună legată de viața și preocupările „pădurenilor”, că ori de cite ori am evadat într-un alt cîmp de preocupări „Lumea Pădurenilor” m-a urmat, m-a copleșit și m-am întors unii la ea, redescoperind de fiecare dată semnificația și măreția neamului dacic, de la Sarmisegetuza și firește că nu am putut să fug de mine însumi.

Și pentru că acta este în primul rînd filozofic, cu alte cuvinte, un mijloc al omului de orientare spirituală, iar frumusețea un reflex al devărilor descoperite, artistul este obligat să exprime adevărul care condiționează viața contemporană, aceasta de fapt fiind funcția artei noastre realiste.

Noi preluăm de la înaintași numai experiența artistică într-un anumit sens, dar aceștia îl adăugăm elemente noi, căreia îi imprimăm o funcție superioară de transmitere a realității, în raport cu capacitatea emoțională și energia spirituală a consumatorului.

Miscarea plastică românească încununată de atitea succese, bogată și dinamică în tot ceea ce a realizat este expresia cuprînzătoare a modului în care artiștii răspund sau caută să răspundă marilor interogații ale contemporaneității.

Poate că niciodată mai mult ca acum, în fata currierilor tehnico-stiințifice, în fata casei de beton, sticlă și oțel a civilizației moderne, a uzinelor automate și a creerului electronic, sensibilitatea umană nu a resimțit atît de acut necesitatea prezentei fenomenului artistic.

De aceea înțeleg și fără grabă, dar sigur, trebuie să relevăm un adevăr nu esențial, dar diferit în raport cu concepția noastră despre lumea preexistentă, de azi și de mine.

Conferința națională a artiștilor va fi cu siguranță bilanțul nostru, în contextul societății socialiste a cărei artă optimistă și robustă prezintă timpul nostru, în care vibrează aspirațiile noastre proprii spre viitor, spre situația artei românești într-un context universal viabil.

Dezvoltarea armonioasă a artelor pe tot cuprînsul țării se înscrie dinamic și convingător în procesul de educație spirituală a maselor la care noi însine ne-am angajat, punînd la dispoziția lor tot ceea ce am creat mai de valoare, întreaga noastră operă izvorâtă din bogatul tezaur românesc de ieri și de azi, inepuzabilă sursă de imagini și idei ce constituie marea frescă a zilelor noastre.

HORIA FLĂMÂNDU
Un crez generos

„a parținind domeniului sensibilității, arta nu poate fi niciodată indiferentă, neutră sau lipsită de sens; ea are întotdeauna o dimensiune axiologică. Afirmativă este de o evidentă imediată și totuși, adîncimea ei ascunde un nevăzuit pe care Friedrich, și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea, și criteriile de apreciere sînt departe de a fi unanim acceptate. Istoria abundă de receptări diferite ale uneia sau a celeiașii opere, iar panotele artei și-a schimbat mereu zeii. Artă modernă, mobilă și impredictibilă uneori chiar de concertă, Friedrich și-a neglijat înțelegerea,

Avignon - 1978

Când a venit conductorul să mă trezească eram îmbrăcat și priveam de la fereastra vagonului plătut ușor aburit de ceruri, coborînd spre valea Rhône-ului. Din sud-vest, din ce în ce mai distincte, se decupau în azurul miscător acopelele de olane ale vechiului Avignon, zidurile crenelate care înconjoară orașul, turnurile masive ale Palatului Papilor, peste care flutura, stîndard celest, un nor.

Desi era doar cinci și jumătate în zori, lumina rece de limpede da senzația de tulburătoare adincime, apropiindu-l în același timp alina de mult încit aveam impresia că dacă întind mina pot mingia zidurile cetății.

Am coborît în gară într-un vacarm de trîmbite, într-o explozie de cîncele ale celor din primele vagoane care anunțau intrarea în capitala cîntecului și dansului provençal. Mi-am reamintit atunci scena de la Paris, din gara Austerlitz, cînd grăbit să nu pierd trenul (mai erau două minute pînă la plecare), l-am întrebat pe un feroviar francez de ce pe peron pleacă trenul spre Avignon. Sobra și condescendent s-a înclinat spre mine repetîndu-mi un aer conspirativ: „Avignon? Avignon?... Si, deodată, cu o veselie imprevizibilă care l-a inundat fața a început să cînte, legîndu-se, primele măsuri ale celebrei melodii:

„Sur le Pont d'Avignon on y danse, on y danse sur le Pont d'Avignon on y danse tous en rond...”

Apoi, explicîndu-mi, în timp ce mă conducea spre vagon: „Excusez-moi, monsieur, mais je suis aussi de Provence...”

Era duminică: la saptă dimineața orașul nu se trezise din somn. Doar măturoșii dereticuți făcuți străzile, și așa destul, și organizarea împreună cu poetul Petre Ghețez bulevardul străjuit de platan, urcînd spre Place de l'Horloge și mai departe spre Palais des Papes, cu enorma piață dreptunghiulară suind în terase spre Petit Palais, unde a doua zi aveam să văd unul dintre cele mai reprezentative și frumoase muzee, cu capodopere ale primitivilor florențieni (Girolamo di Benvenuto, Francesco di Giorgio, Puccio di Simone, Ludovic Urbani ș.a.), mulți dintre ei înfrîniți în celebrele galerii de artă din Perugia, Siena, Florența.

Am coborît străzile înguste, cu case medievale, la vestitul pd. St. Étienne, frînt peste Rhône, ca a arîpa de abator tăiat, cu două arcade mai

„Latina gîntă e regină”

spre mijlocul fluviului, dincolo de Capela St. Nicolas stînd între ape cu un aer benedictin...

Priveam ogînda somnolentă și limpede a fluviului pe care l-am urmărit cu ani în urmă, de la izvoarele ce se adună de sub ghețarul din Pasul Furka, gîntii de Alpi pînă la Briq, de unde trece — printr-o lună vată strălucită de mînti — pînă în apropiere de Montreaux. După metamorfozarea lui în „mare” Genevei, pătrunde în Franța, adunîndu-și izvoarele de sub ultimul pod al orașului, aruncat peste lac.

M-am reamintit și marea lui delță care se desface într-un arc grandios de la Arles, în care include acea mirifică lume a păsărilor și animalelor, Camargue, pe care n-o turbură decît norii, soarele Mediteranei și Mistralul...

Aici, la Avignon, Rhône își înkenunchiază însă apele în umbra turnurilor pontificale.

Le Palais des Papes este nu numai un impresionant monument de artă medievală, conceput ca o fortăreață, cu turnuri și ziduri inexpugnabile, cu impresionante curți interioare și săli unice prin deschiderea și grandioarea lor: el este însăși inima legendară a acestui oras muzeu care își trăiește prezentul în deplină armonie cu gloria de odinioară.

La ceremonia de inminare a Marelui premiu

Cînd am intrat în sala Grand Tinel (48 m lungime și 12 m lățime de peste 10 m) pe sub arcadele înalte ale plafonului mai stîrniat acordurile de orgă ale corului Madrigal care, cu o seară înainte, entuziasmasse pe cei peste o mie de spectatori.

În primele rînduri ale sălii arhipele oraș profesor universitari, notabilitățile orașului și ale Felibrilor, invitați de onoare. La masa prezidiumului, într-o prestigioasă componentă, au luat loc André Chamson, academician și maior (membru al conducerei Felibrilor), d-ra Turon, regina Felibrilor, președintele acestora René Jouveau, d-na Ilina Barthouli Ionesco, secretara generală a Jocurilor literare, coordonatoarea și suflatul Asociației culturale franco-române din Avignon, dl. Georges Barthouli, profesor la Facultatea de litere din Avignon, reprezentantul Consiliului municipal.

M-am așezat între doi membri ai consiliului general al Felibrilor, nu departe de profesorul Alexandru Balci și Virgil Căndea, (care au reprezentat cu stîndire cultura românească — alături de ceilalți componenți ai delegației noastre — la sesiunea de comunicări științifice „Latinitatea ieri, astăzi, mine”) — și de poetul Stelian Oancea, unul dintre coautorii succesorilor românești la această ediție jubiliară a Jocurilor literare.

Solemnilatea a început în acordurile orchestrelor municipale. Academicianul André Chamson a elogiat apoi, într-o vibrantă cuvîntare, spiritul, vitalitatea latină care a dat lumii multe din valorile ei fundamentale și care astăzi, prin marea familie a popoarelor latine, „reprezintă una din sansele majore ale umanității”.

Cînd Georges Barthouli a citit palmaresul concursului internațional de poezie, numele României a răsunat de trei ori, ca un omagiu solemn, pe sub înaltele arcade.

O emoție puternică, greu de stăpînit, mi-a inundat sufletul cînd, după înminarea marelui premiu al latinității, am fost invitat să citesc poemul pe care Georges Barthouli l-a citit apoi în frumoasa versiune franceză realizată de el și Ilina Barthouli Ionesco. La întoarcerea pe locul meu, cei doi felibri s-au sculat solemn în picioare felicitîndu-mă călduros și adăugîndu-mi o impresiune curioasă seniorială: „Nous sommes honorés de garder le grand vainqueur...”

Formule asemănătoare aveam să aud în seara aceea și a doua zi, pe stradă și la restaurant, în le Petit Palais (unde am fost „acostat” de dl. René de Vieze, scriitor felibru, care ne-a invitat, luni după-amiază, pe Petre Ghețez și pe subsemnatul, la ferma lui din Lauris, pe valea Duranței, într-o căldură de mînti, unde am petrecut o după-amiază de neuit, în compania d-nei și d-lui Léo Dalmon, vorbind despre poezie, despre scris, despre felibri și latinitate, despre Vasile Alecsandri, despre dovezile noastre. Excelente gustările pregătite de dl. Vieze și nemaipomenitul vin rosu din producția

În fața Palatului Papilor. De la stg. la dr.: Stelian Oancea, Virgil Căndea, Alexandru Balci, Teodor Bals, Maria Platon, Petre Ghețez, Ilina Barthouli Ionesco, Adrianne Barthouli, Marilena Rotaru, Constantin Mișcu cu soția.

viei sale care coboară de lingă terasa fermei, pe lingă plantația de măslini, spre unul din unghiurile de fugă ale vail...

Dar pretutindeni în acele zile unice, ochiul meu interior vedea silueta marelui bard de la Mircești, în timp ce urechea prindea din văzduhul Provenței ecoul glasului său peste veac:

„Latina gîntă e regină între-ale lumii gînte mari...”

Teodor Balș

o întoarcere scriitoarea Danuta Bienkowska. Așteptînd să apară, ne spune E. Adamski, pînă la sfîrșitul anului, lucrarea de referință *Cultura românească*, semnată de cercetătorii Ryszard Brykowski, Tadeusz Chrzanowski și Marian Hornecki. De asemenea, dorim să publicăm un compendiu al *Istoriei literaturii române*.

În stîndul Editurii „Czytelnik” din Varșovia, două lucrări românești ne rețin atenția: *Viața lui Mihai Eminescu* de George Călinescu, în traducerea Danutei Bienkowska, și *Nuntă în cer de Mircea Eliade*, lucrare tradusă de Raymond Florans. Aflăm că Editura are în portofoliu *Departa de Mircea Radu Iacoban, Galeria cu rîfă sălbatică de Constantin Toiu* precum și alte lucrări.

La Editura pentru copii și tineret *Nasza Księgarnia* sint prezentate volumele *Taurul mării* de Ion Marin Sadoveanu și *Cireșarii* de Constantin Chihiță. În lucru se află *Recreația mare de Mircea Sintimbreanu* și multe alte cărți. Spre sfîrșitul lunii, noi prezente românești: *turneul Teatrului Național din București cu piesele Autobiografie de Horia Lovinescu și Romulus cel mare de Dürrenmatt*, care vor fi prezentate pe scena Teatrului Dramatic din Varșovia și Lodz.

Un afiș înfrîșind un personaj antic pe un fundal roz, realizat de cunoscutul grafician polonez Jan Lenica, anunță, tot în luna mai, la Opera din Varșovia, o premieră de rîsunet: „Oedip” de George Enescu. De cîteva luni, un colectiv al Operei din București lucrează împreună cu artiștii polonezi la montarea celei mai reprezentative lucrări a marelui nostru compozitor. Va fi pentru prima dată jucat o operă românească pe scena acestei instituții, care a sărbătorit 215 ani de existență și care se bucură de o unanimă apreciere în lume.

Nicolae Măreș

din lirica engleză contemporană

TED HUGHES

Ciulinii

Impotriva limbilor de cauciu ale vacilor și a miinilor-săpăligi Ciulinii spîntecă aerul verii Și pocnesc de presiunea albastră-neagră.

Fiecare — o explozie răzbuțătoare De reinviere, un pumn încordat Pe armele sfîrimate, ca înghețul islandic răzbind

Din subteranele resturi ale decăzătorului Viking. Ei sint ca pîrul decolorat și ca guturile dialectelor.

Fiecare stăpînește un penaj de singe.

Apoi devin suri, ca și oamenii. Sint secerati cu vîjmășie. Dar urmașii lor apar Drept și-narmați, gata de luptă pe același pămînt.

LOUIS MACNEICE

Rugă înainte nașterii

(fragment)

Eu nu m-am născut încă. O, ascultă-ți-mă. Nu lăsați liliacul-parazit ori șobolanul șontorogul fejuitor de morminte să se apropie de mine.

Eu nu m-am născut, alinați-mă. Mă tem că neamul omenesc mă va împrejmu cu ziduri înalte, cu narcotice tari mă va droga, cu minciuni bine ticluite mă va amăgi, pe negre roți de tortură mă va trage, prin băi de singe mă va rostogoli

Eu nu m-am născut încă; pregătiți-mi Apa care să mă dezmiere, iarba care să crească pentru mine, copacii să stea de vorbă cu mine, cer să-mi cînte, păsări și o albă, lăuntru lumină să mă călăuzească.

Traducere de Ion Segărceanu

Dennis Bailey: „La țarm”

ALAN BROWNJOHN

Al patrulea iubit

Al patrulea iubit pe care l-ai numit, acela periculos Cel mai puțin accesibil, încô: pe el n-o să-l desfac în bucățele. O să fi chiar generos și o să-l las un mic ducat privat în Imperiul Sfînt al conștiinței tale. Numele lui? — Neadormita nostalgie.

CHRISTOPHER MIDDLETON

A opta invenție elementară

Către ce se îndreaptă oare lucrul Cel mai greu de imaginat cu puțință Cum va arăta o baladă culturală ca nu-i putem asculta și aplauda pe Senghor, am oferit studenților — după recitările de rigoare și după o succintă prezentare a poeziei românești — cărțile și discurile care ne mai rămăseseră.

De vicisitudinile organizării municipale și de aleatorismul olecută prea nonsalant boem al inițierilor programate și-al manifestărilor oficiale, ne-am consolatat datorită solicitărilor amicale pe care ne-a arătat-o, cu ospitalitatea juvenilă, o salariată a Institutului Pasteur din Paris, fată care studiasse filologia romanică și care se specializase, acum 10 ani, în România, și-n casa căreia, emoționată, delegația română, poftită la o cină copioasă și fără mofturi, a întîlnit, cu surprîndere și cu duioșie, două rafturi înțesate cu autori clasici și moderni autohtoni. În limba de-acasă: Creangă și Voiculescu, Eminescu și Augustin Buzura, Ion Barbu și *Antologia poeziei simboliste*, Caragiale și Macedonski.

Descendentă a lui Jose-Maria de Heredia, părintele neuitatelor *Trofee*, Marie-José, nepoata, a reabilitat — concis ca-ntr-un sonet — printr-o sintagmă de prietenie pentru cultura noastră și de respect al poeziei românești, albatrosul celei franceze (ale cărui aripi sint și-ale noastre, într-un sens deloc neglijabil), restituînd, fără trîmbițe și fără steme municipale, prin memoria unui străbun de elită, versului galic strălucirea de blazon pe care-au fost cit pe-aci s-o umbrească niste carențe (inevitabile?), imperfecțiunile unui debut internațional ce amenința să transpătrîne în esec ideea generoasă a schimbului de idei și de metafore contemporane. Pentru acest „trofeu” inedit, de răscumpărare, ca iubitor al culturii franceze, de care mă simt și puțin răspunzător, în măsura în care-i sint implicat, îl exprim și-aici grațitudinea românească.

Traducere de Denisa Comănescu

Primăvara varșoviană

activitățile desfășurate pe tărîm spiritual dau Varșoviei, în luna mai, un farmec inedit. A devenit tradițională aici, și în întreaga țară, organizarea în această lună a zilelor cărții și presei, manifestare cu un larg rîsunet în cele mai diverse medii.

Tot în această lună s-a deschis și Tîrgul Internațional de carte, organizat și în acest an la Palatul științei și culturii, pentru a 23-a oară. Producția editurii din întregul țării se confruntă și acum în spațioasele săli ale imensului edificiu.

Prezentă cu lucrări de prestigiu apărute în ultimii ani, țara noastră a expus la loc de frunte lucrările secretarului general al P.C.R., președintelui Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu o selecție din titlurile apărute în toate editurile românești, în domeniul științelor politice, economice, beletristice, artei, matematicii, chimiei, medicinii, agriculturii.

Un ochi atent nu poate să nu remarce, printre cele peste 100 000 de volume prezentate la Varșovia de aproape 150 de firme, de seamă din 27 de țări, cărți valoroase care ogîndesc realitățile României, traduceri, apărute în ultima vreme din limba română în polonă și în alte limbi. Astfel, la Editura „Książka i Wiedza” se află în stand volumul de Articole și cuvîntări ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, apărut în mai 1977 cit și Documentele de bază ale Congresului al XI-lea al P.C.R. Directorul editurii, Alfred Walek, ne-a destăinuit că se află sub tipar *Istoria României* de Mieczyslaw Jaworowski, *Constituția Republicii Socialiste Româ-*

nia; de asemenea, romanul *Păsările* de Alexandru Ivasiuc, în traducerea Janinei Wrzokowa.

Alături de standul românesc, în vitrinele cu cărți prezentate de Editura P.W. înăță și volumul de *Poezii alese* de Mihai Eminescu, selecție din creația marelui nostru poet realizată de Stanislaw Ryszard Dobrowolski, în tălmăcirea unor poeți de frunte ai Poloniei.

În seria „Romanul contemporan universal”, într-o prezentare grafică de finută, am găsit romanul *Zpa de Alexandru Ivasiuc*.

Tot în apropiere de standul românesc expune Editura „Siask” din Katowice, care a publicat cu doi ani în urmă o monografie competentă despre Mihai Viteazul, semnată de scriitoarea Danuta Bienkowska.

„Wydawnictwo Literackie” din Cracovia a venit la ediția din acest an a Tîrgului Internațional de carte de la Varșovia cu două traduceri din literatura română realizate de Zbigniew Szuperski. E vorba de volumele *Duios Anastasia trecea* de D. R. Popescu și *Necuvintele* de Nichita Stănescu, acesta apărut în seria *Humanum est*. Tot în aceeași serie urmează să apară, în curînd, *Versuri alese* de Lucian Blaga; în atenția editurii se află o culegere de povestiri de Laurențiu Fulga și microantologia *Zece poeți contemporani români*.

Prestigioasa casă editorială „Ossolineum”, din Wrocław, care se mîndrește cu o tradiție de peste 160 de ani, prezintă monografia de o înaltă finută științifică *Alexandru Ioan Cuza*, întocmită de prof. dr. Juliusz Demel, autorul unei monumentale Istorie a României, apărută tot la această editură cu cîțiva ani în urmă. Di-

rectorul instituției, Eugeniusz Adamski, ne vorbește de includerea în seria „Clasicii literaturii universale” a unei antologii reprezentative din opera lui Mihai Eminescu, pe care urmează să

Wojciech Kvyzwoblocki: „Constructorii”

Paris (19 - 25 mai 1978)

Festivalul internațional de poezie

municipalitatea capitalei franceze a organizat, la inițiativa domnului Jacques Chirac — inițiu primar al orașului, după secole de vacanță a postului de Primul Festival Internațional de Poezie de la Paris, manifestare pe care-a deschis-o poeziei mondiale (bine-nsele, și celei franceze), reprezentată prin aproape 350 de participanți din 32 de țări. Acestor soli ai verbului metaforic le revenea onoare de-a celebra poezia contemporană în locuri ilustre (poezie, case memoriale, instituții publice de cultură, săli de spectacol, cartiere vestite, catedrale, poduri, cimitire, parcuri), vegheate de umbrele glorioase ale versului francez modern, de la Hugo la Baudelaire, de la Apollinaire la Léon-Paul Fargue, de la Rimbaud la Saint-John Perse, de la Paul Fort la Raymond Queneau. Magnific program, demn de orașul-lumină! Uniunea Scriitorilor din țara noastră a desemnat o delegație compusă din Ana Blandiana, Mihai Dinescu, St. Aug. Doinaș și din semnatarii acestor rînduri: iar „Cartea Românească”, pentru a cînti cuvîntos evenimentul, a editat, într-un timp record (2 săptămîni) și într-un tiraj de 2 000 de exemplare, un volum de 280 de pagini, precedat de un studiu introductiv, însoțit de note bio-bibliografice, de indici și de un tabel cronologic, o amplă culegere bilingvă, 30 de poeți români contemporani, înfrîșit cu cite două poeme semnificative fiecare. În afară de România, care, finalmente, s-a dovedit singura țară ce-a primit cu deferență colegia Festivalul și și-a onorat cultura și delegația înfrînd un volum special destinat acestei manifestări de prestigiu, numai confrății lugoslavi au mai salutat asemănător întîlnirea, consacrînd numărul dublu 5-6 (ianuarie-iunie), al revistei trimestriale „Relații” („Relations”), în text francez și englez, *Noii poeți sîrbesți* (200 de pp.). Cu mai bine de două luni înainte, odată cu invitația scrisă, autoritățile culturale franceze solicitaseră participanților din fiecare țară cite-o poezie, spre-a fi inclusă într-o impresionantă antologie bilingvă internațională, ce urma să-l întîmpine la sosirea în țara-gază, lansată fiind cu prilejul deschiderii festive de la primăria orașului... La Paris, am băgat de seamă

că n-apăruse nimic. Probabil că n-am priceput noi bine cum stăteau lucrurile, altfel spus, că florilegit și destinat, cine știe, să-i salute pe cei care-au să ia parte la al doilea Festival... Sîmbătă, 20 mai, la deschiderea festivă și oficială de la Primărie, din alcotuința de salut a primarului, am aflat, și odată cu noi și Franța, că versul mai celebru chiar decît poemul din care era citat, *Albatrosul* („aripi de urias l-impiedică să meargă”), albatros devenit, la rîndu-i, mai notoriu decît însuși autorul său, aparține lui Victor Hugo. Presa franceză de-a doua zi l-a repus pe Baudelaire în drepturi. Între 16.30 și 20. *Seară de poezie internațională*, în sala UNESCO, mai plină de poeții participanți din 32 de țări, decît de public. După mai bine de patru ore de lecturi exhaustive, în limbi autohtone și-n versiuni franceze și de interminabile prezentări și evocări istorico-literare, pe la 9 și-un sfert a venit, potrivit ordinii alfabetice, și rîndul delegației noastre, care-a ncerat să definească, într-un chip cit mai concis cu puțință — date fiind orele caragialese înaintate — poezia românească dintotdeauna: „Un cîntec, de la originile orale și pînă astăzi, neîntrerupt, cu un autor unic, rapod anonim, acceptînd pseudonime numeroase, devenite adesea nume ilustre. Identitatea acestui aed necunoscut: „poporul”. Prezentarea și recitările au durat numai 5 minute și jumătate, efectul de lapidaritate aducînd, probabil, delegației românești iniția (și ultima) furtună de aplauze prelungite din acea primă și excesiv de prelungită întîlnire cu publicul francez. Delegațiile străine și parizienii „erotic” în răbdare și-au disputat volumele și discurile pe care — de ce să n-o recunoaștem, mindri că ni se solicită — le-am oferit.

Luni seara, de la 8 și jumătate la miezul nopții, *Noapte de poezie la „Olympia”*: poeme recitate și cîntate de vedete ale scenei, ale ecranului (mare și mic) și ale cîntecului francez. Din 32 de delegații străine, reprezentate sint numai patru țări — cîntărețul francofon polonez Marcel Nowek (altmîntri excelent interpret și cu un repertoriu de calitate, alegîndu-și însă, aici, nefericit cele două piese) — un trio vocal-instrumental suedez, însoțindu-l pe poetul Jor-

gen Nash, boborosînd un poem „situaționist” (onomatopee oculte de-un ezoterism „universal”, lîund în serios și cu gravitate ceea ce la noi e bufonadă și joc în limbă „spargă”); poetul sovietic Voznesensky (recitînd în rusește un lung poem, *Scrimtimimim*, cu un refren siberian omîni propus publicului spre-a fi reluat în cor); și, datorită unor modificări în program, obligat să „treacă” imediat după ilustra cîntărețului Catherine Sauvage, cel care vă relatează (ales pentru acest spectacol de music-hall poetic și din rațiuni de francofonie, probabil, dar nu și de memorie actoricească, pentru că-și invartuse pe dinafară poezia). Publicul — sala ticșită — plătitor la 30 de franci biletul, tratează cîntăreții, actorii, folkistii și poeții, ca unul care-a dat bani ca să intre la revista, și mai și fluteră, moi și-aplăudă (far însă). Aleg un poem scurt cit două catrene epigramatice și-o morală de fabulă: nici două de secunde. Oricum, așa n-au timp nici să-ncepă să mă ia-n tîrbacă. Presa de-a doua zi nu-i remarcă decît pe român și pe sovietic (anunțat în ediția de dimineață drept Evtusgenko, rebotezat corect, în cele de prînz și de seară, Voznesensky). Marți, 23 mai, seara, în saloanele Cercului Republican, de pe Avenue de l'Opera, sub auspiciile asociației de prietenie franco-română, sub prezidenția lui Pierre Paraf și în prezența reprezentanților Ambasadei noastre, dîneau-dezbatere, mîncături suculente, vinuri alese, serviciu ireproșabil, toast convențional și puțin sigur al gazdei. În răspunsul de mulțumire la salutul de bun-venit adresat delegației prietene românești, modestul meu hobby filologic mi detestă să precizez, în treacă, că româna a fost, vorba lui Dosoftei, „zid de pac” al avanpostului civilizației occidentale și nația noastră — insula de latinitate grație căreia celelalte 9 limbi și civilizații surori neo-latine și-au putut conserva, relativ intacte, și destiul și istoriile respective. După lecturi din opera cîtorva poeți de-acasă (Bogza, Jebeleanu, Sorescu) și-a cîtorva dintre cei prezenți, dărîm — și din nou se dovedese prea puțin — exemplare din ontologie și discuri. Întîlnirea de la Sorbona (III), cu studenții și cu profesorii de la catedrele de română și de italiană, de miercuri 24 mai, ni

Luceafărul
Revistă editată de UNIUNEA SCRITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dragoș
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA: București, Piața Școlii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE:
3 luni — 13 lei; 6 luni — 26 lei; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la:
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEII”
Paginator Dobre Marian